

Méliméli icac ai

Anutunéŋ Yesu wagicma eŋec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéŋji imuaru, Yesunéŋ aiya hénima haka wamma ackuažéc ku énécmima keŋkecma naléya hayu ² Méliméli ic énépésiyec ionac niŋ wamma Uŋa Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéŋ i wagicma eŋec, imuac suraiguc haka hicŋiyec imuac suruc imi moczoŋ odari. ³ Qenzenj manzeŋ qema humuyec imuac andiaiguc inéŋ ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Waŋu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéŋ ninzéŋ mihični énécmimacac séc sasala hicŋi énécmima Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac énézéyec. ⁴ Waŋu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Waŋu Anutuac sisipac ac énézéwa niŋgic imuac hélá niŋac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéŋ dokunéŋ naec énécmiyec, néŋ ini imi ai meme sasala ménda keŋjunec Anutuac Uŋa Téréyanéŋ ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ieneŋ tocgéma Yesu qesimigic; Miŋ Kewu, gi némac naléiguc héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi Israel ic embac neŋjaŋ muru meqeli nénécmiwéséman? ⁷ Zégic inéŋ melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneŋ nimmuac séc qahac. Nalé imi Maŋgoc eŋeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Waŋu Uŋa Téréya

onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetecgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécná wammu.⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc nañgic Anutunéŋ wagiru ou enjec. Eñu hosusunéŋ i osoma musaŋgéyu kicginanéŋ hémmuac séc qahac wañec.¹⁰ Imuhuc eñu ieneŋ kurumenjiguc kicgina hima héŋ sosolimanec nañgic ic éréhéć malekugira lalacnec ieren hosucginu wininima nañoc.¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niŋ kurumenjiguc kicgina himanec nanžu? Yesu onac murunec wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc eñu hénžu imuhucyanec liliŋéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneŋ baec boŋa méŋ Oliwa zéaŋgic imuuarunec liliŋéma Yerusalem hagic. Baec boŋa imi mia Sabata naléiguc keŋkeňawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria méŋ qacyaiguc heyu tacyac wañançic imuhucgen enjic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naŋa Yakobo zéma Simon Zelote,[†] wañu Yakoboac naŋa Yuda, imuhuc.¹⁴ Ic imi eneŋ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac nengocyá Maria

* **1:12:** Yuda ic ieneŋ Sabataiguc héna horua ningic ai tanec wawaŋa imuhucya ménda keŋha wañançic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaŋa, imi mia Yuda ic ionac tuŋ méŋac qara, ieneŋ Roma gawamanj imuac méžétiti wamma seliseli wamma euqac wañançic.

žéma Yesuac munahéra ienej acguc momacnec toroqema kecgic.

15 (Ic embac tocgégic ionac žaŋgégina imi 120 imuac séc waŋec.) Nalé imuhucgej Peteronéj sucginaiguc yacma yomuhuc zéyec; **16** Dac munahécna, becnec Uŋa Téréyanéj Dawidiac kuaya mema Yudawac niŋ zéyec ac iminéj hélä wammamac niŋ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. **17** Waŋu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miŋ Kewuac ai yomuac bakia meanjec. **18** (Waŋu ic iminéj hakaya biriawac boŋjanéj baec méŋ boŋ meyec, imuac andiaiguc orucyanéj melemma hiŋgacma qeyu tomeŋa qéséŋu kera tomeŋa madaru humuyec. **19** Waŋu haka imi zésaigic keŋu ic embac Yerusalem kecgic ienej moczoŋ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Waŋu ac imuac hénia imi Sac baera.) **20** Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi waŋu méŋnénj méŋ imuhucgej ménda kecmac. Waŋu ic méŋnénj iwac ai buŋa imi késamac. **21** Imuac niŋ Yohanenéj Yesu doku naecmiyec imuhuc gejnec érékecma Anutunéj Yesu sucninaiguc wagicma enec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéj sucninaiguc tacyac waŋanec imuac séc **22** niniguc kecgic ionarunec méŋ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiŋ. **23** Imuhuc žéyu ic éréhéc mihicŋi érécmigic. Qacgira imi Yosefe žéma Matia. Waŋu Yosefe iwac Basaba me Yusito žémiaŋgic. **24 (24a)** Waŋu ienej yomuhuc žéma žewelegcic; Miŋ Kewunina, gi ic embac neŋaŋ qeri héhéjnina keczaŋ. **25 (25a)** Yudanéj ai buŋaya

imi waima eñeya hénayaiguc kejec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema weleñ qeqe ai zéma Méliméli icac ai memac imi nénézéna hénni. 26 Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéñ Méliméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaiguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ieneñ moczoñ ama méju momacnec tocgégic. ² Wanu kurumen igucnec hétén yanda ménj élanzañnec luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wanu iwawai ménj tanera geric bélanya ésécnec imuhucyanén tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wanu ic embac ieneñ moczoñ Uña Téréyanén qerigmaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumen bawaiguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ieneñ Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Hétén imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma ninjic acgina séc zégic imuac niñac niniñgina sicsaoc wañu témpij wañgic. ⁷ Wanu ieneñ kileñ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec minjina zéma ninzin. ⁸ Wanu

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ ménj; Nagu sacyaguc ogicma kekeñña imuac kendoña tecgéyuguc éréma ai meme 50 wanu Yuda ic ieneñ kendoñ tacançgic, wañu nalé imuaru mia Uña téreyá mayec.

dimuhuciguc ieneŋ zégic neŋaŋ acninaiguc séc ninziŋ? ⁹ Neŋaŋ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miŋina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,[†] ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kiaŋ tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzéŋ ninzéŋ ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neŋaŋ imuhucyanéŋ kiwi hénia hénia Anutunéŋ meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziŋ. ¹² Ieneŋ moczoŋ welicgégic ewagina sicsaoc waŋec. Waŋu eŋaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Waŋu ic tosara eneŋ zézerec waŋ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siŋaguc imuac kuhanéŋ qerigma sécgézac.

Peteronéŋ kiwi baec icnéŋ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronéŋ Yesuac Méliméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczoŋ, neŋ hénia zéasari énécmima ac zémaŋ imuac gezacgina haima niŋgic. ¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéŋ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siŋunec 9 kilok sac wanžac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yoelnéŋ zéyec ésécnec hicŋizac. ¹⁷ Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uŋana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac

[†] 2:9: Asia komora zéanziŋ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

hécgina ieneŋ iwawai kecma hicŋimac imuac ara zéamu. Waŋu sac qeli eneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋiguc séséc hicŋi énécmiyu hémmu. Waŋu ic embac yanda ieneŋ gau hémmu. ¹⁸ Waŋu nalé imuaru ni Uŋana imi weleŋ qeqe ic me embachécna pocgé énécmiwa ieneŋ iwawai kecma andiaiguc hicŋimac imuac ara zému. ¹⁹ Waŋu énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka héniya héniya hémmu. Imi mia sac zéma geric béləŋ zéma hofac konduŋ wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanéŋ melemma sinj waŋu maso kiwa imi sac sac waŋuguc Miŋ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹ Waŋu méŋnénéŋ méŋ Miŋ Kewuac qara qacanžuiguc képésic igucnec aŋgén̄gina tiénécmimaŋ.

²² Israel ic embac, ac youmi niŋgic; Ini ninžu éſécnec, Anutunéŋ sucginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka héniya héniya imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretenec i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunéŋ haka imi ménda hicŋiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu eneŋ ic Moseac héna ac ménda niŋgic ionac méraginaiguc haigic biriŋnénéŋ qegic humuyec. ²⁴ Waŋu humucnénéŋ i késamacac séc qahac waŋu Anutunéŋ humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec. ²⁵ Dawidinéŋ iwac niŋac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miŋ Kewunéŋ nalé séc wésénaiguc kecanžac. Waŋu inéŋ nuac héinaiguc naŋu ni qeka meka ménda wammaŋ. ²⁶ Imuac niŋ ewana ségiségi waŋu ezelaŋnanéŋ mepési miyu séwina

imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac.
27 Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumunaiguc ménda waina heman̄. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. **28** Geñ nézéna, keckecac hénaya héji. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

29 Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémañac séc; Yandanina Dawidinéy humuyu téngégic iwac kic suanja imi sucninaiguc heye-
 cac érékecma deguc hezacnec. **30** Wañu i imi Anutuac tiliñ tiliñ ic kerec imuac niñ Anutunéy iwac qelibéra sucnina igucnec méj kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niñac ac selianec zíkima ézéyu niñec. **31** Iwawai hicnjimac imi héntegicma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumunaiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyánéy ménda houyec.
32 Anutunéy Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma keczin. **33** Anutunéy meyacmiyu inéj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninžu. **34** Dawidi inéj kurumeñiguc ménda eñec. Wañu inéj yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanéy[‡] nuac Miñ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna.
35 Tacnanec neñ guac hažéchécgá onopocba guac hénagawac hénä titiga wammu. **36** Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héngéja wéndaraiguc qegic

[‡] **2:34:** Hebiraio aciguc; Yawe. [§] **2:34:** Hebiraio aciguc;
Adonai.

Anutunéŋ i Miŋ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ ac imi ninjic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Méliméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambin? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronéŋ melemma zéyec; Ini moczoŋ yanda, ewa qerigina meleŋgic képésicgina wai énécmimacac niŋ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmiŋi ewa hiawac Uŋa Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec kecžu séc Miŋ Kewu Anutuninanéŋ héihéré énécmimac ionac buŋa wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéŋ ac sasala mén toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneŋ hicŋisai biria yomi onarunec aŋgéŋgina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgen zaŋgégina 3,000 imuhuc ésécnec tunginaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Waŋu Yesuac Méliméli ic ieneŋ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala waŋjamuma saméŋ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

⁴³ Waŋu ic embac moczoŋ zénéŋgina hiriyec. Waŋu Yesuac Méliméli ic ieneŋ kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicŋiyec. ⁴⁴ Waŋu ninzéŋ ninzéŋ ic ieneŋ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecaŋgic. ⁴⁵ Kecma méŋnénéŋ mén iwawai mén niŋac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmianjic. ⁴⁶ Waŋu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuŋ téreyaiiguc

tocgéaŋgic. Waŋu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméŋ kuma amunec qamunec wamma neaŋgic.⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieren eegina hiénécmigic kecaŋgic aŋgén tiénécmimia ionac ɶaŋgégina imi Miŋ Kewunéŋ toroqe énécmiyu ejec.

3

Peteronéŋ ic puriŋ méŋ mehiaruyec.

¹ ɬéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgen Petero zéma Yohane ieren ocmuŋ téréyaiguc ejoc. ² Waŋu ic méŋ neŋgocyawac qeria igucnec puriŋ hicŋima kekera imi ic tosaranéŋ duŋaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuŋ téréyaiguc eŋej mama waŋgic iwawai méŋ niŋac qesiénécmimac niŋ kaiweya kaiweya nagu méŋ Naguc soroc zéaŋgic imuaru haigic tacanec. ³ Ic iminéŋ Petero zéma Yohane ieren ocmuŋ téréyaiguc embiŋ zé waŋic iricma iwawai niŋac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronéŋ Yohaneguc héŋsosolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ ɬéyu inéŋ iorarunec iwawai méŋ memaŋ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iriru Peteronéŋ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, waŋu iwawai késakeczua imi gémmaj. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geŋnec héna tawéya zéma hénayawac giniŋa imi kuhaguc waŋec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuŋ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma

Anutu mepésiyec. ⁹ Waļu inéj tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoŋ yanda ieneŋ i héŋgic. ¹⁰ Hémma ic iminéj Nagu sorociguc tacma iwawai niŋac welec énécmiaŋec ic imi mia žéma héŋtegicma haka hicŋimiyec imuac muŋguc yanda welicgéma aurigic.

*Peteronéj welicgéma tocgégic
imi onac ac énézéyec.*

¹¹ Ic iminéj Petero žéma Yohane érépésima keŋu ic embac ieneŋ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuŋnec hama ionac muru tocgégic. ¹² Waļu Peteronéj inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niŋac haka imuac aurizu? Ini niŋgic nereŋ norac kucnira žéma hakanira hia bianéj ic yomi mehiaruzic esécnec waļu niric sosolima nanžu? ¹³ Imi nereŋ qahac, néj Yesu eneŋ Pilatoac mériraiguc opocgic Pilatonéj hulacmimiaŋ žéma ewaya źikiyec. Waļu ini iwac kic ségérieraiguc Yesu qaecgémigic. Waļu yanda hécnina Abaraham žéma Isaka žéma Yakop ionac Anutunéj enjeŋa welen qeqe ic Yesuac qac buŋa meyarec; ¹⁴ Eneŋ ic solanja žéma téreyá ménda nimmima sac naec ic méj hulacmimac niŋac žéwelec migic. ¹⁵ Eneŋ kekec miŋina qe-humugic. Waļu Anutunéj ic humumia sucgina igucnec i meqeli miyec. Waļu neŋaŋ imuac héipuc ic wanžiŋ. ¹⁶ Ic youmi hémma nim-mizu, iminéj Yesuac qara ninžéŋgéyu ninžéj ninžéŋa iminéj séwiya meselizzac. Yesuac qara žéma ninžéj ninžéj iwac murunec hicŋimizzac iminéj ic youmi ini moczoŋ yanda kicginaiguc séwiya solanja mihični mizac. ¹⁷ Waļu deguc ni

yomuhuc ninzua; Ini ménda niŋasarima imuhuc waŋgic. Waŋu galenhécgina ieneŋ imuhucyanec.

¹⁸ Waŋu Anutunéŋ enyea kua meme ic ionac kuagina mema enyea Kristonéŋ qenzeŋ manzeŋ nimmac imi ménda hicŋiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac képésicgina ʐuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc waŋgic Miŋ Kewuac murunec tac hiahiaruac naléya hamac. Hayu inéŋ Yesu Kristo becnec kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéŋ baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc enyea kua meme ic téreyə ionac kuagina mema ʐéyec séc kurumeŋnéŋ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoŋ meqelimac. ²² Mosenéŋ yomuhuc ʐéyec; Miŋ Kewu Anutuginanéŋ onac niŋac dac munahécgina ionac sucgina igucnec kua meme ic méŋ ni ésécnec kumuyu namma. Waŋu inéŋ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoŋ niŋtohodacmu. ²³ Méŋnéŋ ménŋ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niŋtohomac imi ic embac sucgina igucnec elicgéyu qahac wandamac.

²⁴ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areŋiguc namma ʐégic imi eneŋ moczoŋ nalé sura yomuac niŋac walacnec ʐégic. ²⁵ Eneŋ imi Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac qelihécgina ʐéma Anutunéŋ yanda hécginaguc ac ʐikiyec ʐikiŋki ac imuac qelihéra. Anutunéŋ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuŋa tuŋa moczoŋ guac qeliga iwac murunec mériŋ memu. ²⁶ Eŋac eŋac képésicgina igucnec meleŋ énécmima mériŋ qeénécmimanj

zéma Anutu eŋeya weleŋ qeqe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ieren̄ ic embac ac énézéma naŋic hofac oo ic zéma ocmuŋ téreyawac demiŋ galeŋ kuneŋgina zéma Sadukaio ic ieneŋ iorac muru hagic. ² Ieren̄ ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec siŋiyec imuac niŋ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianiyec. ⁴ Waŋu acgira ninjic ionac sucgina igucnec sasalanéŋ ninzéŋgégic ic embac zanŋégina 5,000 éséc wanjec.

⁵ Ai meme imuhucgeŋ séwiac galeŋ zéma qeriac galeŋ zéma héna acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kuneŋgina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kuneŋgina iwac sac kitichéra ieneŋ momacnec kecgic. ⁷ Ieneŋ Petero zéma Yohane sucginaiguc oropocgic naŋyic yomuhuc qesiérémigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Unja Téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaoriŋ neŋaŋ séwiac galeŋ zéma Israel neŋaŋ qeriac galeŋ hécnina, ⁹ Ic puriŋa imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoŋ yomuhuc ninjasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenec i ic héŋgeŋa wéndaraiguc qehumugic Anutunéŋ

humuc igucnec meqelimiyc. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñäoc hoc ménj héñära mema giligic keñkeña iminéñ mia ama wañgoñajiguc ama imuac hoc oruha warjec. ¹² Képésic igucnec aŋgéñ titi imi méñaru ménj ménda hezac. Kurumeñ bawaiguc ic neñaj muru aŋgéñ tinénécmimacac qac ménj ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane iereñ imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma ningic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu bec nec Yesuguc keroc imi irictegicgic. ¹⁴ Wañu icpiaruyec iminéñ iriguc momacnec nañu hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégiç; ¹⁶ Neñaj ic éréhéc imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi méréra eñea wañic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczoñ buña imi nindacgic. Wañu neñaj imuac qaecgéwiñac séc qahac wançac. ¹⁷ Ic embac ionac sucginaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac ménj, ac ménj muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégiç Petero zéma Yohane iereñ yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéñ hia me qahac imi eñäoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac.

[21-22](#) Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiye ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczoñ haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiñ zé osima muñguc zétericgé erécmima wai érécmigic keñoc.

Ninzéy ninzéy ic ieneñ zéwelec wanjiç.

[23](#) Kemma Petero zéma Yohane iereñ ekanj ic embac ionac muru lilingéma kemma ho-fac oo ic kiwa zéma qeriawac galeñ ieneñ ac érézégic imi moczoñ énézédaroc. [24](#) Zéyic ieneñ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miñ Kewu yanda, Anutu! Geñ baec kurumeñ zéma konduñ zéma iwawai moczoñ yanda imuac qeraiaguc hezac imi zéna hicñiyec. [25](#) Geñ Uñaga Téréya mélimima weleñ qeqega Dawidi, neñan yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénec; Némac niñac baera baera i hažéc wammizu? Wañu imuac ic embac ieneñ aigina héla qahac imuhucya mewiñ zé sasañgiaiguc ac zézu? [26](#) Anutu zéma iwac halécnéy météré mimia iorac hažéc wañu érécmiwiñ zéma baecac ic kewuhéra ieneñ yacma nanžu, wañu séwiac galeñ eneñ momacnec tocgézu. [27](#) Hélacnec, imuac séciguc ama arenja yanda yomuhucgeñ Herode zéma Pilato iereñ baec méñunec méñunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac weleñ qeqe icga téreyá Yesu halécnéy météréminec i hažéc wammima tocgéhic. [28](#) Imi eneñ geñgaoc iwawai méñ hicñimacac zéma guac ewa sinja zéma méraga kuhanéñ becnec niñareñgénéc imuac mia wambiñ zéma tocgéhic. [29](#) Miñ Kewu

deguc zéteric tericgina imi hémma guac welej qeqehécga naŋgé nénécmina zénéjnina ménda hiriyu ackuažécga imi zéauwiŋ. ³⁰ Waŋu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welej qeqe icga téreyá Yesuac qaraiguc hicŋimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéŋ hiriyu ieneŋ moczoŋ Uŋa Téréyanéŋ qerigina kuaya qeyu zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuažéc zéaugic.

Ninzéŋ ninzéŋ ic ieneŋ ewa momac wamma kecgic.

³² Ic tuŋ ninzéŋgégic ieneŋ ewa qeri momacguc wamma méŋnénŋ méŋ iwawaigina méŋ niŋac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momac-nec mema kecaŋgic. ³³ Waŋu Méliméli ic ieneŋ kucgina seliaguc Minj Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianéŋ qacginu heyec. ^{34 (34a)} Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ieneŋ iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haançgic. ³⁵ Hama Yesuac Méliméli ic ionac hénaginu haigic méndémma ic tosara iwawai méŋ niŋac osigic séc énécmigic, ^(34b) sucginaiguc méŋnénŋ méŋ iwawai méŋ niŋac ménda osigic. ³⁶ Waŋu Rewi ic méŋ qara Yosefe, Kipuro baec zékéŋa igucnec keru Méliméli ic ieneŋ iwac Banaba zémianjgic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waŋ énécmimiawac naŋa.) ³⁷ Inéŋ ai méŋ késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Méliméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wañu ic méj qara Anania inéj iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Wañu inéj boňa bakia musaŋgéyu heyu, iniŋjanéj momacnec niňec. Wañu bakianec mema hama Méliméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéj zéyec; Anania, némac niňac Biria miňinanéj qeriga sécgéyu Uňa Téréya ikoc wammima baecgawac boňa bakia musaŋgézañ? ⁴ Iwawai hegéjec imi geŋga buňa ménda heyeç me? Wañu haima soukiwa menec imi geŋga buňa ménda heyeç me? Imi moczoŋ geŋga, néj némac niňac haka imuhucya guac qerigaiguc niňareŋgéma kec nec? Ic ionac qahac, néj gi Anutu ikoc wammizañ. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéj nimma humuma mama qeyec. Wañu haka hicniyec imi niňgic séc zénéngina kunej yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enej hama qamocya osoma huama kemma téŋgégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keju iwac iniŋjanéj haka hicniyec imi ménda niňtegicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéj qesimiyyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boňa meyoc imuac sécyá wanžac me? Zéyu inéj zéyec; Oo imi sécyá wanžac. ⁹ Zéyu Peteronéj ézéyec; Dimuhuc Miň Kewuac Uňa Téréya batucgéwic zéma ewa momac waňoc? Inicna, ic tosara euga téŋgémá liliŋgéma hama naguiguc nanžu. Wañu ienej gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ienej éréma héŋgic

qamoc méj hicnjima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhérénjaiguc téngégic.
11 Hénaorij zéma ic embac haka imuac surucya ninjic séc zénéngina kunej yanda hiriye.

Méliméli ic enej ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

12 Méliméli ic ienej méragina suluma ic embac sucginaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicnjyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéaŋgic. **13** Waŋu tosaranéj ionac muru ménda efima toroqegic. Waŋu ic embac ienej Méliméli ic ionac ninjic enejwaŋec. **14** Waŋu ic zéma embac momacnec tuŋa tuŋa munguc yanda ninzéŋgéma Miŋ Kewuac muru toroqegic. **15** Imuac niŋ Peteronéj hama keŋu irecyanéj osiénécmimacac niŋ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe duŋgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. **16** Waŋu ic embac sasala ama areŋa kunej kunej séc Yerusalem lelec lelec tacma keŋec imuacnec ienek imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uŋa birianéj waŋu qenzen manzen qeangic imi onagicma hagic. Waŋu hagic séc moczoŋ hiarudacgic.

Kua meme uŋanéj Yesuac Méliméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

17 Waŋu hofac oo ic enejza zéma tosachéra Sadukaio tuŋaguc kecgic imi enej qeri biric nimma yacgic. **18** Yacma Yesuac Méliméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. **19** Waŋu sinjyaiguc Miŋ Kewuac kua

meme unjanéj hésa amawac naguya naguya
 auma onagicma mama yomuhuc énézéyec;
²⁰ Kemma ocmuŋ téréyaiguc namma kekecac
 ackuažéc imi moczoŋ ic embac énézédacmu.
²¹ Imuhuc zéyu ama gian gianjaiguc ocmuŋ
 téréyaiguc emma ackuažéc ku énécmigic.
 Wanju hofac oo ic enejia zéma tosachéra hama
 Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galen
 moczoŋ énézégic tocgégic. Wanju Yesuac Méliméli
 ic onagicma hamu niŋac ic tosara hésa amaiguc
 méli énécmigic. ²² Wanju ocmuŋ téréyawac galen
 meme ic ieneŋ kemma hésa amaiguc ménda
 mihičŋi énécmima lilingéma hama énézégic.
²³ Énézéma yomuhuc zégič; Kemma hénni hésa
 ama imi naguya zikigic taczacnec. Wanju awiawi
 ic ieneŋ nagu séc naŋgič. Wanju qeri séléwawac
 naguya naguya auma qeriaiguc ic méŋ ménda
 mihičŋizin. ²⁴ Ama ocmuŋ téréyawac demiŋ
 galen kuneŋina zéma hofac oo ic kiwa hécgina
 ieneŋ acgina nimma haka imi yandima némac
 tanec wammac zéma niŋgič sicsaoc wanječ.
²⁵ Wanju ic méŋnéj hama énézéma zéyeč; Ninžu,
 ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi eneŋ
 ama téréyaiguc namma ic embac ackuažéc ku
 énécmizu. ²⁶ Zéyu galen iminéj ai ichéra iniguc
 kemma onagicma hagic. Wanju ic embac ieneŋ
 hocnéŋ nunuwu niŋac zéma bacgina yandiyu
 bénzéŋnec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naŋgič
 hofac oo ic enejaginanéj qesiéncmima zéyeč;
²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuažéc ménda
 ku énécmimu niŋac selianec zéseli énécmiyin.

Waŋu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waŋu ic iwac sacya niŋac Anutunéŋ imuac bakia meleŋ nénécmiyu neŋaoc bisiwiŋ niŋ wanžu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Méliméli ic tosara ieneŋ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuažéc tohowiŋ zé Anutuac ackuažéc waiwiŋac séc qahac. ³⁰ Eneŋ Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qehumugic. Waŋu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéŋ meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenjic képésicgina wai énécmimacac niŋ Anutunéŋ méra héyanéŋ i wagicma emma ic kewu zéma anjéŋ titi icninanawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanžiŋ. Waŋu Anutunéŋ méjnéŋ méŋ ara tohobic ionac Uŋa téreyá énécmiyu Uŋa Téreyá iminéŋ imuhucyanec héipuc wanžac.

³³ Imuhuc zégic niŋic qerigina kileŋ yanda biriyu unuhumuwiŋ zé wanžic. ³⁴ Imuhuc wanžic méjnéŋ sucgina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, waŋu ic embac mocžon yanda eeya héianjic. Inéŋ Yesuac Méliméli ic onagicma komora méŋ séŋgaŋgeŋ kemma nammu niŋac énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méŋac méŋ waŋ énécmiwiŋ zé haka imuac hiabianec niŋgésimu. ³⁶ Hénia zéwa niŋic, becnec Teuda hicnjima eŋeŋa niŋ méŋac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic ʐan̥gégina 400 imuac séc toroqegic. Waŋu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndéŋ amuma kendacgic, hélä qahac wanjec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéŋ hicnjima

ic tuŋ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Waŋu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneŋ héndéŋ amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézéza, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniŋ areŋgia zéma aigina iminéŋ ic ionac murunec hicŋizaciguc birima maqemac. ³⁹ Waŋu Anutuac murunec hazaciguc eneŋ mebirimuac séc qahac wammac, néŋ Anutuguc eumu tanec wambac niŋac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Méliméli ic unurugic éréthic kémbiŋnénŋ unuma Yesuac qaraiguc ac méŋ ménda zému niŋac zéselima wai énécmigic keŋgic. ⁴¹ Waŋu Yesuac Méliméli ic eneŋ Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéŋ niŋu nini Yesuac qara niŋac mema titi waŋ nénécmiwu éséc wanžac zéma nimma ségiségi waŋgic. ⁴² Waŋu ieneŋ méndagucnec waigic, néŋ kaiweya kaiweya ocmuŋ téryea me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buŋa suruc hiabia ku énécmiangic.

6

Yesuac Méliméli ic ieneŋ ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Waŋu nalé imuhucgeŋ Yesuac tohotoho ichéra žan̄gégina toroqema ejec. Enj Yuda ic tosara Hebitaio ac zéaŋgic ieneŋ naléya naléya maqeŋyea galen̄gé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Waŋu Yuda ic Girik ac zéaŋgic ieneŋ ejacnec ewa hétéŋgina memama haka imuac Hebitaio ic zébiri énécmigic. ² Imuhuc waŋgic Méliméli ic ieneŋ tohotoho ichéra tocgé

énécmima zégic; Nini Anutuac ackuažéc ménda zéauma nene yaka méndéj énécmimanec kecbiŋ imi haka hiabia qahac.³ Dac munahécnina sucginaiguc ic 7 Uŋa Téréya zéma niŋtegiq qinŋtegiq sécgé énécmiyu eegina hériénécmianzu imi mihični énécmigic nenej ai imuac kumu énécmiwiŋ.⁴ Waŋu nenej imi zéwelec ai zéma ac téreyawac ai sac toroqema mema kecbiŋ.⁵ Zégic ac iminéj hénaorij moczonj yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienej ic youmi mihični énécmigic; Ninzéj ninzéj zéma Uŋa téreyá sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, waŋu Nikolao inéj becaru melemma Yuda hénaiguc toroqema kekera.⁶ Waŋu ic imi Yesuac Méliméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic naŋgic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozogé énécmigic.

⁷ Waŋu Anutuac ackuažécnéj saima kerju Yesuac tohotoho ichéra ionac ɬan̄géginanéj Yerusalemiguc kunej yanda toroqema eŋec. Waŋu hofac oo ic sasalanéj ninzéj ninzéj imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéj ic embac sucginaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéj ménda memeya imi sasala meyec.⁹ Waŋu tocgotogo ama méŋac hénaorij qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia

* **6:9:** Yuda ic tuŋ méŋ Roma baec yandaiguc ɬiki sipacgina qahac kekera.

baec igucnec hagic ienej momacnec yacma Stefanoguc zéej zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Waňu Stefanonéj Uňa Téréyaguc ac hiabianec niňaren wamma zéyu ienej ara melemmuac séc qahac waňec. ¹¹ Waňu ienej ic tosara zénanjé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéj Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriarac galej zéma héna acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma keňgic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuň téréya zéma héna ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéj Yesu Nazaretene iminéj ama youmi hézéngéma haka silic Mosenéj mema mama nénécmiyec imi meleňu qelia wammac imuhuc zéyu niňanžin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczoň yanda imuaru tacgic imi enej Stefanoac hémma héj waňgic iwac kic tanera imi kua meme uňa ionac kic tanec ésécnec waňec.

7

Stefanonéj Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Waňu mulu mèmeac icya ionac enejaginanéj gesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ² Zéyu Stefanonéj yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma manjoc hécnä acna zéwa niňgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéj hicnjimiyec. ³ Hicnjimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécga wai énécmina nej baec mén gézéwa hémbésémanj

imuaru kembésémaŋ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéŋ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru maŋgocya humuyuguc Anutunéŋ eneŋ deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéŋ baec yomuaru iwawai méŋ ménda waimima baec titiŋa méŋ ménda miyec. Waŋu Anutunéŋ Abaraham meracya méŋ qahac kerunec eŋeya zéma andiaiguc qelihéra ieneŋ baec yomi késamu niŋac ac zikimiye. ⁶ Waŋu ac Anutunéŋ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ieneŋ ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec minjina ieneŋ weleŋ qeénécmimuac niŋ énepésima yawuŋ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Waŋu weleŋ qemuac niŋ énepésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niŋgesi énécmima bakia meleŋ énécmiman. Waŋu imuac andiaiguc qelihéra ieneŋ baec imi waima hama baec yomuaru ni weleŋ qenémmu. ⁸ Waŋu Inéŋ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiye. Waŋu naŋa Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 waŋu séwi taséya hericheric imuac haka waŋec. Waŋu Isakanéŋ Yakop mihicŋiyec. Waŋu Yakobonéŋ yanda hécnina 12 mihicŋi énécmiyec.

⁹ Waŋu yanda hécnina ieneŋ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niŋac waimigic késama Izipte baeciguc keŋgic Anutunéŋ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoŋ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niŋtegic qinŋtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéŋ héŋu haruyu Izipte héŋgaleŋ ama areŋa yanda zéma eŋeya ama séc héŋgaleŋ

wammac niŋac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicŋiyu qenŋen manžen he énécmiyu yanda hécnina imi neneginá qahac kecgic. ¹² Waŋu Yakopnén̄ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégič nimma yanda hécnina méli énécmiyu kenjic. ¹³ Waŋu muŋguc kenjic Yosefenén̄ eŋjea hénia�a zéasari énécmiyu dac munahéra ieneŋ hénia�a niŋgic. Waŋu Farao ézéyu inén̄ Yosefeac areŋhéra héniagina wininiyu inicma niŋec. ¹⁴ Waŋu Yosefenén̄ dac munahéra tosara méli énécmiyu maŋgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoŋ ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Waŋu Yakopnén̄ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec mén̄ Abarahamnén̄ becneč Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuaŋac buŋa soukiwa énécmima meyec imuaru téŋgé énécmigic.

¹⁷ Waŋu Anutunén̄ Abaraham ac zikimiyeč imi seligimac imuac naléya ducŋiyu Izipte baeciguc areŋhécnina ionac zaŋgégina imi muŋguc yanda saima eŋec. ¹⁸ Waŋu kecma ic kewu méréra mén̄ Yosefeac hénia ménda niniŋanén̄ Izipte baecac galen̄ waŋec. ¹⁹ Waŋu ic kewu inén̄ mia areŋ hécnina tiwiqiwiliŋ waŋ énécmima zéral béraiguc onoporec. Waŋu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niŋac demin̄ sén̄gaŋgeŋiguc wai énécmianjic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicŋiyec. Waŋu Anutunén̄ héŋu sécgéyeč. Sécgéyu maŋgocyač amraiguc namu gumuyu maso haréwéc waŋec. ²¹ Waŋu

kecma winiļu waigic Farao béracyanéj wagicma galenǵéyu iwac naļa wanjec. ²² Waļu Mose imi Izipte ic ionac niniŋina imi moczoj kumigic ara zéma wawaļ memeya imi kucyaguc wanjec.

²³ Kecma yawuļa 40 imuac séc waļu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmaj zéma qerianéj ninjec. ²⁴ Kemma Izipte ic méjnénj Israel ic méj eŋ qeyu iricma ic méj yewériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia meleñmima qehumuyec. ²⁵ Waļu inéj dac munahécna ienej Anutunéj mérarananéj yewérígina igucnec metecgé énécimimac imi niŋasarimu imuhuc zéma ninjec, néj ienej imi ménda niŋtegicgic. ²⁶ Waļu ama siŋima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muŋguc winini érécmima ieren ewa momacguc wammaoc niŋac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, waļu némac niŋac mebiri amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya eŋ qeyec iminéj Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéj gi nonac galej zéma gésigési ic kumugéjec? ²⁸ Oran Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numaj zéma wanžan? ²⁹ Zéyu ac imuac niŋac Mosenéj néŋgacma Midian baeciguc ic kiaļ wamma kecma baec imuhucgen naŋhéreraguc wanjec.

³⁰ Waļu yawuļ 40 imuac tetecgia waļu, Sinai baec boļa imuac hosuraiguc baec kéra kérasiaiguc Miļ Kewuac kua meme uja méjnénj ic hésa waiyaguc imuac geric bélanja qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéj hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héj sosolimanj zéma hosuraiguc keju Miļ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécgä ionac

Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéŋ bac yandi yandi wamma zénéŋa hiriyu efima hémmacac séc qahac waŋec. ³³ Waŋu Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzaŋ imi baec téryea imuac héra usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kecgic mematiti waŋ énécmigic hémma hénjanzua. Waŋu ionac zésiacginanéŋ nuruyu nimma hulac énécmiman zéma mazua. Deguc hana neŋ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ieneŋ Moseac mérénéŋ gi galeŋ zéma gésigéſi ic kumugéŋec imuhuc zéma waimigic. Néŋ Anutunéŋ ic imi mia ionac galeŋ zéma angéŋ titi icgina wammac niŋac kua meme uŋa méliyu ic hésa waiyaguc imuac qerriaguc hicnjimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéŋ kemma Izipte baeciguc zéma Kondunj pésiaiguc zéma baec kéra kérasiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuŋ 40 imuac séc meyu hénigic onagicma hayec. ³⁷ Waŋu Mosenéŋ mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miŋ Kewu iminéŋ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic méŋ ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéŋ baec kéra kérasiaiguc azorogic sucginaiguc yanda hécnina zéma kua meme uŋa méŋ Sinai baec boŋaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Waŋu inéŋ mia ac kekecyaguc imi nénécmiman zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ieneŋ acya ménda tohoma qéfacgéma sucgina igucnec elicgégic ewa qeriginanéŋ Izipte baeciguc liliŋgéyec. ⁴⁰ Waŋu Aron yomuhuc ézégič;

Gi anutuac irecya mér̄ mena iminéj walac walac keju méndacbiŋ. Mose Izipte baec iguncneč nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicnjyec imi nini ménda ninzini. **41** Imuhuc zéma sura imuhucgej burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yan qema héfac héimigic. Waňu mér̄aginanéj megič iwawai imuac ségiségi waňgic. **42** Imuhuc waňgic Anutunéj andé unuma wai énécmiyu ienej kurumeňac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miňina enej yawuň **40** imuac séc baec kéra kérasiaiguc kecma yan mér̄ qema lémbaň mér̄ onéngic me qahac? **43** Ini Molok imuac[†] ocmuň zéma baniara Refan imuac ménni sikelu zéma irec tosara mepési énécmimu niňac mesorocgéma megič imi mepési énécmianjic, imuac ni Babilon baec emaňgej ini nesi énécmimaj.

44 Yandahécnina ienej baec kéra kérasiaiguc héipuc ac haliginaguc kecaňgic. Hali imi Anutunéj imuac tanera Mose ézéyec séc megič. **45** Waňu hali imi mia yanda hécninanéj bisima keňkecma kecgic. Waňu Anutunéj kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgej yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi enej iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunc Dawidi galengé énécmiyeč imuac naléya hayec. **46** Waňu Dawidi inéj Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra

* **7:42:** Kembanja 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. † **7:43:**
2Ki 23:10

onac niŋ wamma Anutuac amaya memac niŋ welerec.⁴⁷ Waŋu i qahac, néŋ Solomonnéŋ iwac ocmuŋ téreyá meyec.⁴⁸ Waŋu Enejá yanda iminéŋ amaya amaya ic méranéŋ megič imuaru ménda kecanzac. Imuac mia kua meme icnén yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumenj imi nuac ic kewu tatacna, waŋu baec imi nuac héna titina. Imuac niŋac ini ama dimuhucya hia menémmu? Waŋu baec dimuhucyanéŋ nuac tac niniŋac sécyá hia wammac me?⁵⁰ Waŋu iwawai momac yanda imi mérananéŋ ménda mihicŋiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréŋgéyec. Eneŋ yanda hécgina waŋaŋgic ésécnec nalé séc Uŋa Téreyá andé qeqe wammianžu.⁵² Némac kua meme ic méŋac onac yanda eneŋ ménda qehéi waŋgic kerec? Ic solanja mén hamac zégič séc unudacgic. Deguc ini imi ic solanja imi mia andé qema qehumugic.⁵³ Waŋu kua meme uŋa eŋeyaoč hama héna ac imi énécmiyec, néŋ kileŋdac ménda tohoanžu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kižéŋgégic.⁵⁵ Stefano imi Uŋa téreyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeňiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninžu, ni kurumenj aŋgýeu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénžua.⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qewelonj yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋnec kemma qéfacgéma⁵⁸ ama areŋ yanda demiŋ seliaguc imuac séŋgaŋeŋiguc wagicma kemma

hocnéj héigic héipuc ic tosaranéj malekugina hetecgéma sac qeli ménq qara Saulo iwac héniaiguc haigic.⁵⁹ Wañu hocnéj héima kecgcic Stefanonéj welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana.⁶⁰ Imuhuc zémaguc siminj héima kucnec yanda qacma zéyec; Miñ Kewu gi képésicgina ionac qacginu ménda haina eñu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac héraoriñ hazéc mihicnjima néngacma kerha wanjic.

¹ Stefano humuyu Saulonéj qehumugic imuac ewa momac wanjec. Wañu nalé imuaru Yesuac héraoriñ Yerusalem kecgcic ienen hazéc yanda mihicnjima Yuda zéma Samaria baec séc néngacma kendacgic. Keñgic Yesuac Méliméli ic eñacnec ménda néngacma Yerusalemiguc kecgcic.² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ienen Stefano héisiac yanda wammima téngégic.³ Saulo inéj amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énepésima qatéhéré wañ énécmima héraoriñ mebiri énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéj Samaria ama areña areña séc ackuažéc énézéyec.

⁴ Héndéj énécmimia imi eneñ baera baera kemma ackuažéc imi zéau énécmigic.⁵ Imuhuc wanjic Filiponéj Samaria ama areña yandaiguc hingacma Kristoac héniaaya zéau énécmiyec.⁶ Wañu Filiponéj kiwi hénia hénia mema ackuažéc énézéyu tuñ yanda ieneñ ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma

gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéj zéyu kuwic biria sasalanéj ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelon yanda qema érégic. Wañu purin zéma héna méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wañu ama areñä yanda imuaru ségiségi kunej yanda hicniyec.

*Séwi galen ic Simonnéj Uña Téréya boj meman
zé wañec.*

⁹ Wañu ama areñä yanda imuaru séwi galen méj kerec. Iwac qara imi Simon. Inéj kuwi kuhanéj ai ikora meyu Samaria ic embac ienen hémma welicgégic eñeya niñac ic kuneñ zéamuma kecañec. ¹⁰ Wañu eñeña mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuneñ yanda késakeczac zéañgic. ¹¹ Wañu nalé horua yanda gété manira ai iminéj ewagina mesoho énécmiyu méndac miañgic. ¹² Wañu Filiponéj Anutuac héngaleñ ama areñä yanda zéma Yesu Kristoac qac buñä zéau énécmiyu ninzéñgégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wañu Simon imuhucnec ackuažéc ninzéñgyu doku naecmiyu Filipo méndacmiyu Filiponéj séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéyec.

¹⁴ Yesuac Méliméli ic Yerusalem kecgic ienen imi Samaria ic tuñ ieneñ Anutuac ackuažéc késaniñ wañgic zégin nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keñjoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wañu imuaru hénaorin imi hakecma méñjac méj Uña téreyanéj ménda mayecnec, ienen Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niñ ieren mekemma Uña téreyaguc wammu

ninjac zéweleroc. ¹⁷ Waṇu Yesuac méliméli ic éréhéc iereŋ mérägira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac méliméli ic iereŋ mérägira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buŋa imuhucya ni momacnec néŋic ic embac méŋjac méŋ orucginaiguc mérana haiwa Uŋa téreyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéŋ boŋa hia memaŋjac zéma ninzaŋ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiŋa qahac. Imuac héna ac yominéŋ guac iwawai me ai buŋaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Miŋ Kewu welec mina qerigaiguc ninj imuhucya késakeczan̄ imuac képésicga waigémmac gezaj. ²³ Gémba biriawac houhouyanéŋ qeriga sécgéyu képésicganéŋ pipigémma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niŋ wamma Miŋ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru méŋ ménda hicŋi némmac.

²⁵ Waṇu Yesuac Méliméli ic iereŋ Miŋ Kewuac ackuažéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma kejoc.

Filiponéŋ Ediopia ic méŋ Yesuac héna ac ézéyec.

²⁶ Miŋ Kewuac kua meme uŋjanéŋ Filipo yomuhuc ézéyec; Gi yacma emangeŋgeŋ baec wanjoŋa Saut iguc hiŋgacma héna méŋ

Yerusalemnec hénima Gaža amaiguc hiŋgaczac imuaru kembésémaŋ. Waŋu héna imi baec kéra kérasiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéŋ yacma keŋu Etiopia héŋgaleŋ ama areŋa yandawac Embac garata Kandake iwac weleŋ qeqe icnén̄ Yerusalemiguc Anutu mepésimaij zé eŋec igucnec mayec. Waŋu ic imi héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac sou kiwa moczoŋ galeŋgémac niŋac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Waŋu inéŋ liliŋgémä eŋeyä karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Waŋu Uŋa téreyanéŋ Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéŋ usuŋnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloŋu nimma qesimiyeč; Ac olonzaŋ̄ imuac hénia ninzaŋ̄? ³¹ Waŋu inéŋ zéyec; Méŋnéŋ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niŋasaramaij? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niŋ Filipo héihéré miyec. ³² Embac kewuac weleŋ qeqe iminéŋ ac kiwi oloŋec imi yomuhuc; Rama merawa mén̄ qehéric wammu niŋ héréma keŋjanžu ésécnec hérémigic keŋec. Waŋu rama mén̄ žucya héric héric ic méŋac wésiaiguc hétéŋ qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya mén̄ ménda aŋgéyec. ³³ Waŋu mamaya waŋu didiŋjanec ménda zétecgé migic. Waŋu baec igucnec kekecyā wagicgic qahac waŋec imuac mérénéŋ iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waŋu garatawac weleŋ qeqe icnén̄ melemma Filipo ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliŋ tiliŋ icnén̄ mérac niŋ imuhuc zézac, eŋeyä

niŋac me ic méŋ niŋac? ³⁵ Qesiyu Filiponéŋ kuaya anjéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Waŋu hénia keŋkecma doku méŋiguc kerenjc garatawac weleŋ qeqe icnéŋ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéŋ zíki néŋu doku ménda naec némbésémaŋ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic naŋu Filipo zéma garatawac weleŋ qeqe ic ierenj ekawu dokuiquc mekeŋjc Filiponéŋ doku naecmiyec. ³⁹ Waŋu doku igucnec éréyic Miŋ Kewuac Uŋjanéŋ Filipo wagicma keŋu weleŋ qeqe ic iminéŋ i muŋguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keŋec. ⁴⁰ Waŋu Filipo inéŋ Ažoto* tauŋiguc wininima lelecgéma ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc séc buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miŋ Kewunéŋ Sauloac hicŋimiyec.

¹ Saulo imi Miŋ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwaguc waŋu wéséséya héiyu érémanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec. ² Kemma méŋnén méŋ hénia qelia imi méndacma kecžuiquc mihičŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem érémaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda

* **8:40:** Qara méŋ; Asidot. † **8:40:** Ama areŋa yanda méŋ zéic alayaguc.

hosuraiguc kejec. Nalé imuhucgej kurumenj igucnec asac mararaŋ méŋnénj élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendingéma maqeyu hema ac ewa ménj yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannémma kecanžan? ⁵ Zéyu Saulonéŋ qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu gej qenesi wammima kecanžan imi mia. ⁶ Gi yacma ama arenja yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kileŋ mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ héténj imi niŋgic, néŋ ic ménj ménda héŋgic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonéŋ baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai ménj hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériäiguc késama wagicgic Damasiko ama arenja yandaiguc kereŋgic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku ménj ménda neyec.

Ananianéŋ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama arenja yandaiguc Yesuac ai ic ménj kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunéŋ tiliŋ tiliŋiguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu. ¹¹ Zéyu Miŋ Kewunéŋ ézéyec; Ninžan, ic méŋnénj welecma tacžac, imuac niŋ gi yacma héná qara Héná Dindinjä imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic ménj qara Saulo, Taso ama arenja yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inéŋ irec ménj tiliŋ tiliŋiguc hicŋimiyu ic ménj qara Ananianéŋ eŋeya muru hama mériä qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénžac.

13 Ʒéyu Ananianéŋ melemma Ʒéyec; Miŋ Kewu, ic embac sasalanéŋ iwac niŋ Ʒéma Yerusalemiguc guac hénáorij hécgá haka biria hatac dahec wan̄ énécmiyec imuac suruc Ʒégic niŋanžua. 14 Wan̄ yomuaru imuhucnec guac qacga guruanžiŋ nini moczoŋ mérarina dérécgé nénécmimac niŋac hofac oo eŋeŋagina iwac murunec kuc buŋa imi mema hayec. 15 Imuhuc Ʒéyec, néŋ Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac Ʒéma ic kewu Ʒéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buŋana wagicma kemmacac niŋ késawa ic imi nuac ai ic wanžac. 16 Qac buŋanawac wamma Ʒéra béra yéwéria dimuhucya mihičnjimac imi ézéwa hémmac. 17 Wan̄ Ananianéŋ kemma ama imuac emma Sauloac oruhaiguc mériä haima Ʒéyec; Saulo, munana, gi muŋguc kic hihi wamma Uŋa Téréya sécgégéŋ kecbésémaŋ niŋac Miŋ Kewu Yesu hénáiguc hicŋigéjec inéŋ mia méli néŋu hazua. 18 Ʒéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéŋ taima mayu kicya muŋguc hima hémma yacma naŋu doku naecmiyec. 19 Wan̄ nene nema kuhaguc wan̄jec. Inéŋ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areŋa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

*Saulonéŋ hénima buŋa suruc hiabia Ʒéayu Ʒéra
béra qahaiguc opocgic.*

20 Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac toc-gotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naŋa keczac Ʒéma Ʒéau énécmiyec. 21 Énészéyu niŋic imi eneŋ moczoŋ welicgémá yomuhuc Ʒégic; Ic

yomi Yerusalem imuaru qac imi qacaŋgic ini mebiri énécmiaŋec imi qahac me? Waŋu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmaŋ zé hayec. ²² Waŋu Saulo inéŋ muŋguc yanda kuhaŋguc wamma Yesu imi Kristo téŋgér wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areŋa yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu ninjic sicsaoc waŋec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keŋu Yuda ic eneŋ Saulo qewiŋ zéma zéeminiŋ waŋgic. ²⁴ Waŋu ac saŋa hažéra imi Saulo gezawanéŋ ninjec. Waŋu ieneŋ Saulo qehumuwiŋ zé sinji kaiwe séc nagu yanda séc awima naŋgic. ²⁵ Imuhuc waŋgic iwac tohotoho ichéra ieneŋ sinjyaiguc neŋgenjiguc Saulo tima hésanéŋ neŋen qatéma demiŋ yanda andia luhuc memeac ki-faŋaiguc naŋgégic hiŋgacma néŋgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niŋ batucgé énécmiyec, néŋ ieneŋ moczoŋ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzéŋgégic imuac iwac zénéŋgina hiriyec. ²⁷ Waŋu Banabanéŋ Yesuac Méliméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéŋ hénaiŋguc Miŋ Kewu dimuhuc héŋu Miŋ Kewunéŋ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areŋa yandaiguc inéŋ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waŋ énécmiyec. ²⁸ Waŋu inéŋ iniguc momacnec kecma Yerusalem eŋeŋ mama wamma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc ackuažéc selianec zéauyec. ²⁹ Waŋu Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic iniguc ac waŋgic acginanéŋ eŋeŋ mama waŋec. Waŋu ic ieneŋ Paulo qewiŋ zé waŋgic. ³⁰ Waŋu ai momachéra ieneŋ nimma

Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hingacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc kejec.

³¹ Imuac niŋ Yesuac hénaorin Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaŋ seli mihicŋi énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanéŋ ewa qeriginaguc doŋgé énécmiyu ɶaŋgégina saima kejec.

Peteronéŋ ic méŋ mehiaruyec.

³² Peteronéŋ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaorin Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru kejec. ³³ Waŋu imuaru ic méŋ mihicŋiyec, qara imi Ainea, inéŋ puriŋ wamma hehe tat-aciguc hema keru yawuŋ 8 waŋec. ³⁴ Waŋu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéŋ mehiaru génzac imuac niŋ yacma hehe tat-acga imi geŋgaoc mindiŋina zéyu nalé imuарunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéŋ i hémma ewagina melemma Miŋ Kewuac hagic.

Peteronéŋ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac méŋ kerec, qara imi Tabita, neŋaŋ aciguc Noniŋ, waŋu inéŋ ai hiabia sasala mema ic embac maqequeya méra énécmianec. ³⁷ Waŋu nalé imuhucgeŋ Tabita i hafi hicŋimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria méŋ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Waŋu Yesuac ai ic embac ieneŋ Peteronéŋ imuaru

taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic ierej kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niŋ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéŋ yacma iriguc momacnec keŋgic. Kemma kendacgic ierej ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru i wagiric enjic. Enjic embac malé sasala ienej ic iwac maréŋaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéŋ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héjec. ⁴⁰ Waŋu Peteronéŋ énézéyu hingacdacgic simiŋ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéŋ mériäiguc késama héréyu yacma naŋec. Naŋu Yesuac hénaorij zéma embac malé unuruyu enjic Tabita qelizac imi énézéyu héngic. ⁴² Waŋu Yope ama areŋa yanda imuac miŋina ienej haka imi zésaigic nimma sasala ienej Miŋ Kewu ninzéŋgégic. ⁴³ Waŋu Peteronéŋ Yopeiguc ic mén qara Simon yaŋ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uŋa méŋnén Konelio hicŋimiyc.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc ic mén kerec, qara Konelio. Inéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ kerec. Waŋu inéŋ tuŋ mén Italia yaré ic tuŋa zéaŋgic imuacnec. ² Waŋu inéŋ eŋeyá ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégiňa zéma usungina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waŋ énécmima haleŋ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaŋgic. ³ Kaiwe mén maria

3 kilok imuaru inéŋ héŋu Anutuac kua meme uŋa méŋnén̄ tiliŋ tilinjiguc hicŋimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Waŋu inéŋ hér̄sosolima zénéŋa hiriyu zéyec; Miŋ Kewu, hénia némac niŋ? Zéyu zéyec; Halen̄ga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ imi zéma zéwelecga iminéŋ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama aren̄a yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén̄ qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yan̄ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋanžac. ⁷ Kua meme uŋjanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu weleŋ qeqe ic éréhéc zéma yaré ic sucgina igucnec mén̄ Konelio eŋjea mén̄dacmima Anutu ee héihéi wammianžac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tiliŋ tilinjiguc ézéyu héŋec.

⁹ Ama sinjima gianjiyu kaiweya mén̄ keŋkecmá gau komoc waŋu ienen̄ keŋkecmá ama imuac hosuraiguc kerengic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uŋjanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumen̄ aŋgéyu gésé mén̄ maleku ésécnec waŋgoŋa kembon̄ qahac imi zikima naŋgégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qeraiaguc yan̄ hénagina kembon̄ qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokolen̄, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac mén̄ yomuhuc

mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgén! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac mén yomuhuc hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi munjuc hicŋiyu hatac haréwéc warju imuacnec gésé imi hérégic kurumeŋjuc eŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héjec imuac hénia imi dimuhuc zéma eŋeyə ewayanéŋ nimma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli énécmiyec ieneŋ naguyaiguc namma Simonac ama niŋac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégič; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Waŋu Petero i iwawai héjec imuac hénia niŋ areŋgémanec keru Uŋa téreyanéŋ yomuhuc ézéyec; Ninzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ. ²¹ Zéyu Peteronéŋ ionac muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niŋ you hazu? ²² Zéyu zégič, Yaré ic 100 ionac galengina Konelionéŋ ic solanja kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ienen ee héihéi wammianžu. Kua meme uŋa téreyá méjnénę gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niŋ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronéŋ onagiru ama tacyac waŋanec imuaru emma hegic ama gianjiu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yope amaiguc ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tosara ieneŋ acguc i guc momacnec keŋgic.

Peteronéŋ ic enia Konelioac

amaiguc keñec.

²⁴ Ieneñ hénaiiguc sinji méñ hemá keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kerençic. Wañu Konelionéñ sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronéñ amaiguc eñu Konelionéñ iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéñ mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic keczua. ²⁷ Yaru i gúc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Wañu inéñ ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéñ ic enia méñ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunéñ ic méñjac méñ qakola me zapí qeqeya ménda zémañac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néñgic acna waima hazua. Wañu qesiénécmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néñzu? ³⁰ Zéyu Konelionéñ yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicniyuguc bec ai meme kembon qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecbä ic méñ malekuya lalacnéñ kic ségranaiguc wininima nañec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecgä zéma halenja ic embac maqeqeya ionac haianzañ iminéñ Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ³² Wañu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiña kemma ic méñ qara Simon Petero zéanžu i héihéré mimu. Ic imi yan séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wañanžac. Wañu ama

imi kondun giŋgiŋaiguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazan imi hiabia! Nini moczoŋ youmi Miŋ Kewunéŋ ac gézéyec imi moczoŋ nimbiŋ niŋac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziŋ.

Peteronéŋ Konelioac héra géséhéra ackuažéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronéŋ kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla méŋ niŋasarizua. Anutunéŋ ic neŋan séwinina igucgeŋ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera kecžu sucgina igucnec méjnéŋ méŋ Anutu ee héihéi wammima hahiaka solanja waŋanžu imi hia énépésimacac séha wanžu. ³⁶ Anutunéŋ luaeac ackuažéc imi Yesuac murunec Israelac qelihera onac énécmiyec. Waŋu Yesu iminéŋ iwawai momac yandawac Miŋ Kewu wanžac. ³⁷ Yohanenéŋ doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicŋiyec imi ini ninžu. ³⁸ Anutunéŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec i Urja Téréya zéma kuc buŋa imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niŋ inéŋ lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uŋa birianéŋ helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inéŋ Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka waŋec imi moczoŋ kicninanéŋ hémma héipuc wanžinj. I imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Waŋu ai meme haréwéc waŋu Anutunéŋ meqeliyu wininiyu héŋij. ⁴¹ Waŋu ic embac moczoŋ yanda ionaru qahac, néŋ humuc igucnec yaruguc héipuc

ic wambin zé Anutunéj becnec gési nénécmiyu i
guc nene doku neyin nonac muru sac wininiyec.
⁴² Anutunéj ic embac kic qeli zéma ic embac
humumia zétecgé nénécmimacac niŋ ic méŋ ku-
muyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc
wamma ic embac ackuažéc zéau énécmiwiŋ niŋac
Yesunéj nénézéyec. ⁴³ Waŋu Anutuac tiliŋ tiliŋ ic
ieneŋ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic;
Ic embac i ninzéngému moczoŋ iwac qara niŋac
képésicgina zungac énécmimac.

Uŋa Téréyanéj ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéj ac imuhuc zémanec naŋu Uŋa
Téréyanéj ic embac moczoŋ ara nimma tacgic séc
qacginaiguc mayec. ^{45 (45a)} Mayu ninzéŋ ninzéŋ
ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc
kenjic ieneŋ Anutunéj ic enia ionac Uŋa Téréya
qocgé énécmiyu ⁴⁶ eŋaŋ ac waima ac méréraiguc
zéma Anutu mepésigic nimma ^(45b) kilen yanda
aurigic. ⁴⁷ Waŋu Peteronéj zéyec; Neŋaŋ meyiŋ
ésécnec ic youmi ieneŋ Uŋa Téréya mezu imuac
mérénéŋ doku ménda naec énécmiwiŋ niŋac neŋ
héinénéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma
Peteronéj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec
énécimu niŋac énézéyec. Waŋu ic embac ieneŋ
ai meme tosara méŋ iniguc tacyac wammu niŋac
Petero welecmigic.

11

*Peteronéj ai meyec imuac surucya zéasari
énécmima Yuda ic énézéyec.*

¹ Yesuac Méliméli ic tosara zéma ninzéŋ ninzéŋ
dacmuna Yuda baec séc kecgic ieneŋ ic enia

ieneŋ Anutuac ackuažéc aŋgén tigic imuac suruc ningic. ² Imuac Peteronéŋ Yerusalem liliŋgéma eŋu séwi tasé hericheric ginaguc ieneŋ Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégič; Gi némac niŋac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? ⁴ Zégič Peteronéŋ areŋgéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecba Anutunéŋ tilintiliŋiguc nézéyu yomuhuc héŋi; Gésé méŋ maleku yanda ésécnec kitawa kemboŋ qahac imuaru zikima kurumenj igucnec naŋgégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héŋ sosoliwa baec yaŋ hénagina kemboŋ qahacginaguc hénia hénia zéma haséŋ yaŋ zéma gisic zinnaŋgoc, zini mokoleŋ zéma sawawac nei hegič iniri. ⁷ Inicma ewa méŋ nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neŋ zéyi, Miŋ Kewu, qahac téŋgén! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya méŋ kuanaiguc méndagucnec haiwa hingarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumenj igucnec ewa méŋ yomuhuc meleŋu hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hicŋiyu hatac haréwéc waŋjuguc imuacnec iwawai imi moczoŋ hérégic kurumenjiguc eŋec. ¹¹ Waŋu nalé sosola qahac ic haréwécnéŋ ama hema kecaŋi imuaru hama naguyaiguc naŋgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areŋa yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uŋa Téréyanéŋ yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ.

Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neŋawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc enj. ¹³ Enni inéŋ haka dimuhuc hicŋimiyeč imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uŋa méŋnén nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu ninj; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiňa kemma ic méŋ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inéŋ hama ackuažéc énézéyu ackuažéc iminéŋ gi zéma héna géséhécgá moczoŋ képésicgina igucnec aŋgéngina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuažéc imi hérima énézéwa Uŋa Téréya neŋaŋ muru mayec imuhucyanéŋ ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miŋ Kewunéŋ ac yomuhuc zéyec imi niŋ qeliyi; Yohanenéŋ dokunéŋ naec énécmiyec, néŋ ini mia Uŋa Téréyanéŋ naec énécmimac. ¹⁷ Anutunéŋ neŋaŋ Miŋ Kewu Yesu Kristo ninzéŋgéyiŋ nalé imuaru sese nénécmiyec. Waŋu inéŋ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéŋ némaciguc Anutu neuŋ héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ieneŋ ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégič; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri meleŋ meleŋac buŋa énécmiyec.

Antiokia ama areŋa yandaiguc Yesuac hénaorij hicŋiyec.

¹⁹ Stefano niŋac ununesi hicŋiyu ic embac tosara ieneŋ héndéŋ héndéŋ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séč kemma ic tosara qahac, néŋ Yuda ic embac ionac sac ackuažéc énézégič. ²⁰ Waŋu sucginaiguc tosara

Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéj Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miŋ Kewu Yesuac buŋa suruc hiabia énézégic. ²¹ Waŋu Miŋ Kewuac mérayanéj iniguc heyu ic embac sasalanéj ninzéŋgéma Miŋ Kewuac muru liliŋgéma hagic. ²² Waŋu Yerusalemiguc hénaoriŋ kecgc ieneŋ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areŋa yanda imuaru kejec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi waŋec. Waŋu ewa singina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niŋac ic embac moczoŋ acnéj meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, waŋu Uŋa Téréya zéma ninzéj ninzéj yanda sécgémima heyec. Imuac niŋac ic embac tuŋ yandanéj Miŋ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Waŋu Banabanéj Saulo mihicŋimaj zé Taso ama areŋa yandaiguc kejec. ²⁶ Kemma mihicŋima wagiru Antiokia ama areŋa yandaiguc hayoc. Hama yawuŋ momacguc ekawu kecma Yesuac hénaoriŋ mihicŋi énécmima ic embac sasala ackuažéc ku énécmiyic Antiokia ama areŋa yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaoriŋ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaoriŋ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic kejec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tiliŋ tiliŋ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areŋa yandaiguc hagic. ²⁸ Waŋu ionarunec méŋ qara Agabonéj Uŋa Téréyanéj tiliŋémifu baec séc béti yanda hicŋimac niŋ andiawac ara énézéyec. Waŋu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicŋiyec. ²⁹ Hicŋiyu Yesuac

hénaoriŋ ieneŋ kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulaŋgéma Yuda baeciguc ninzéŋ ninzéŋjac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleŋgina haigic kemmac niŋ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleŋ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzéŋ ninzéŋjac dacmuna hécgina ionac muru haigic keŋec.

12

Herodenéŋ Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéŋ hénaoriŋ tosara ununesi énécmiman źé méra meyacma énézéyec. ² Inéŋ Yohaneac dara Yakobo késama sounéŋ héiyu humuyec. ³ Imuhuc waŋu Yuda ic ieneŋ haka imuac ségiségi waŋgic inictegicma Petero acguc késaman źé wanjec. (Waŋu haka imi saméŋ yisya qahac imuac kendonjiguc hicŋiyec.) ⁴ Waŋu nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendonj tecgéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu naŋu ara zétecgémamac niŋ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuŋhéra 4 méndéŋ amuma galeŋgému niŋjac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galeŋgégic heyu hénaoriŋ ieneŋ iwac niŋ wamma ewa qerigina hélacnéŋ Anutu welecmigic.

Kua meme uŋa méŋnénéŋ Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéŋ i wagicma hamuac niŋec imuac naléya imi ama gianjiyu ducŋimac. Waŋu ménda gianjiyunec siŋi imuaru Petero seŋ hésa éréhécnenéŋ qatéginic téŋgin ic éréhéc iorac sucgiraiiguc gauya hekerec. Keru galeŋ meme ic

tosara nagu séŋgaŋgeŋiguc galeŋ mema naŋgic.
 7 Waŋu héŋgic Miŋ Kewuac kua meme uŋa méŋnénę wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararaŋ méŋnénę asariyec. Waŋu kua meme uŋanéŋ Petero maréŋaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. 3éyu nalé imuarunec Petero mériä igucnec seŋ hésanéŋ loloma madarec.
 8 Waŋu kua meme uŋanéŋ ézéyec; Rikuŋga źikima héna usuga héina hinggaru. Imuhuc 3éyu inéŋ imuhuc waŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ muŋguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hinggaruguc méndac némma hana. 9 3éyu Peteronéŋ méndacmima keŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ iwawai hélacnec wammiyec, néŋ ménda niŋasarima gau hénzua imuhuc zéma niŋec.
 10 Waŋu iereŋ galen meme ic nagu séŋgaŋgeŋiguc naŋoc imi walac nanaŋa zéma andu nanaŋa orogicma keremma demiŋ yandawac aŋŋ naguya ama areŋa yanda wésiaiguc nanaŋa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eŋŋeyaoŋnec aŋŋé érécmiyu mama héna yandaiguc keŋec. Keŋic kua meme uŋa iminéŋ élanzaŋnec waimima eŋec. 11 Enj Peteronéŋ ninija béréŋgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téŋgén. Miŋ Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac mériä zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac.
 12 Imuhuc niŋtegičma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocyá Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tacgic. 13 Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu weleŋ qeqe embac mén qara Rodenéŋ

ewaya nimmaq zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niñasariyec. Wañu ségiségi yandanéj ewa soho wammiyu nagu ménda auma ej usunjuc ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienej nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wañu inéj imuhuc seli qema zémanec nañu ienej zégic; Imi iwac kua meme uñaya gezañ. ¹⁶ Wañu Peteronéj nagu imi qemanec nañu ienej nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Wañu acgina qaimac ninj méranéj séséc wañ énécmima Miñ Kewunéj hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc wañ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéj ninzéjac dac munahéra énézemuac ninj énézéma ama imi waima baec méniguc keñec.

Miñ Kewunéj Herode bakia melej miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianju yaré ic ienej Petero hocma iwawai dimuhuc hicñimizac imi ménda niñasarima qeweloñ yanda wañgic. ¹⁹ Wañu Herodenéj hocma ménda mihicñima awiawi ichéra zégesi wañ énécmimaguc humuciguc onopocmu niñac énézéyec. Wañu Herodenéj Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiñgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéj Tiro zéma Sidon ama minjina hazéc yanda wañ énécmiyec. Wañu ama imuac minjina ienej nene yaka ic kewu iwac murunec hicñianzac imi mema kecañgic imuac niñ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacyá mindinjima welej qemianjec i mebélacgé mima luae niñac

welec migic. ²¹ Wañu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ieneŋ hériŋ haima yomuhuc zégič; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya. ²³ Wañu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda meleňu eñec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu nanecnéŋ kigic nalé sosola qahac humuma qahac wañec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuažécnéŋ muŋguc yanda yandi saima kenjec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo iereŋ Yerusalemiguc haleŋ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalem waima liliŋgéma keŋgic.

13

Buňa zéauau ai niŋac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénorinj sucginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qeriawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara méŋ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Wañu kaiwe méŋiguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima kecgic Uŋa Téréyanéŋ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoč niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiérmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uŋa Téréyanéŋ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc kejoc. ⁵ Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac toc-gotocgo amaiguc Anutuac ackuažéc énézéyoc. Waŋu Yohanenéŋ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduŋ baec komoc komoc sucginaiguc qer-icma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihičnjigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Waŋu inéŋ Baec galeŋ méŋ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ niniŋaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuažéc nimmaŋ zé waŋec. ⁸ Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hažéc waŋ énécmima baec galeŋ imi ninzéŋ ninzéŋ andé qema kemmac niŋ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Waŋu Saulo qara méŋ Paulo inéŋ Uŋa Téréyanéŋ qeria sécgémiyu Elima imi héŋ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa moczoŋ yanda imuac hažéycya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hénia dindiŋa imi meqariŋ géanžan. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me? ¹¹ Imuac degucguc Miŋ Kewuac mérianéŋ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéŋ hoturumiyu mérayanéŋ mežan qezan wamma keŋha wamma méraya mema méra mimuac niŋ waŋec. ¹² Waŋu baec galeŋ néŋ iwawai hicniyec imi hémma ninzéŋgéyec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ imuhuc hénia

kumiyu auriyec.

*Paulonén Pisidia Antiokia ama
areña yandaiguc Yuda ic buña
suruc hiabia énézéyec.*

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañgic ieneŋ Pafo ama areña waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kerenjigic. Wañu baec imuaru Yohanenéŋ wai énécmima Yerusalem amaiguc liliŋgéma keñec. ¹⁴ Keñu ieneŋ Perege ama igucnec keñkecma Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kecgic Sabata ducnjyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ieneŋ Moseac héná ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwi téréya imi olongic ama imuac galeñhéra ieneŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuažéc mén̄ nimma kecžuiguc zégic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonén yacma méraneŋ séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuažéc zéwa ningic. ¹⁷ Israel ic neñjaŋ Anutunéŋ esanjambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneŋ Izipte baeciguc ic kiaŋ kecgic, néŋ Anutunéŋ eegina héima kuha yandanéŋ onagicma hayec. ¹⁸ Zéléŋ baeciguc yawuŋ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéŋ waŋ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic areŋ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Mocžoŋ toroqema zéwa yawuŋ 450 séc ic kiaŋ kecgic.) Imi tecgéyu zémindiŋ mindiŋi ic énécmiyu keñkecma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Samuelac naléya

hayec. ²¹ Waŋu ic kewu niŋac welecgic Anutunéŋ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naŋa Saulo énécmiyu inéŋ yawuŋ 40 imuac séc galençé énécmiyec. ²² Waŋu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naŋa Dawidi mihicŋiwa ewana kuneŋ yanda hemizac. Inéŋ mia ewa siŋna tohoma iwawai moczoŋ meselimac. ²³ Waŋu Anutunéŋ ac zikiyeč séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neŋaŋaru aŋgén titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Waŋu Yesunéŋ sucninaiguc hicŋi asarimacac niŋ walac Yohanenéŋ ewa meleŋac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i héna zémiyeč séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néŋ andénaiguc hama keczac iminéŋ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéŋ héna usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héhéi wammianzu ini ac yomuac ningic; Aŋgén titiac gezac qézén ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galen hécgina eneŋ Yesu zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuažéc Sabata nalé séc oloŋ niŋanzu imuac hénia imi ménda niŋasarigic. Hénia imuac niŋac Yesuac zéma képésiraguc zétecgégic Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuažéc imi hélaguc waŋec. ²⁸ Ineŋ képésira humucac sécyá ménda mihicŋigic, néŋ tinduc qehumumac niŋac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téryaiguc iwac niŋ ogic hezac imi moczoŋ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic iguc-

nec metecgéma hoc kifanyaiguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunéŋ humumia sucgina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inéŋ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Ÿerusalem keŋic ionac muru ai meme sasala hicŋi énécmiyec. Hicŋi énécmiyu ienenj ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma kecžu. ³² Nini acguc ʒikiziki ac esaŋambéc hécnina énécmiyec imuac ʒéau énécmiziŋ. ³³ Imi mia Anutunéŋ Yesu meyaru sisipac ac iminéŋ qelihécgina neŋaŋaru hélaguc wanžac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naŋna. Neŋ degucmi mihičŋigéŋi. ³⁴ Wañu Anutunéŋ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muŋguc ménda houmacac niŋ imuac ara yomuhuc ʒéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimaiŋ. ³⁵ Imuac Legic lépaya méŋiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Wañu Dawidinéŋ naléyaiguc Anutuac ewa siŋ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esaŋambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu méŋ Anutunéŋ meqeliyec iminéŋ ménda houyec. ³⁸ Imuac niŋjac iwac mu-runec képésic waiwaiac buŋ suruc hiabia imi ʒéauénécmiyu ninžu imi niŋasarimu. ³⁹ Moseac héna acnénéŋ képésic momac yanda imuарunec ménda mesolanji énécmiyec. Wañu Yesuac niŋ wamma ninžéŋgégic séc yéwéria moczoŋ yanda igucnec metecgé énécmima képésicgina qahac ʒéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuažéc ʒéráguc yomuhucyanéŋ onaru hélaguc ménda wammacac niŋ galeŋ memu. ⁴¹ Ni

onac naléginaiguc iwawai méj memaj. Wañu iwawai imi hémma énézégic ninzéngémuac séc qahac imurucya. O! zédesi ic ini hénqacgémá humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamanec nañu ic enej Sabata oumuac acguc ackuažéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Wañu hénorin imi hénden amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaijuc toroqegic ienej sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niñ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducnjyu ama imuac miñina moczoñ yanda Anutuac ackuažéc imi nimbiñ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ienej inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ierej kicginaiguc zénéngira ménda hiriyu yomuhuc énézéyoc; Anutuac ackuažéc imi walac Yuda ic onac muru énécmiyoc; Anutuac ackuažéc imi walac Yuda ic onac muru énézéyawac hezac, néj eñaoç niñgic ini kekec hémbénaña imuac buñu wammuac séc qahac wañu waizu. Imuac niñ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miñ Kewunéy yomuhuc zénérécmiyec; Neñ baec tetecgia séc ic embac ionac aŋgén titi niñac iri ic enia ionac asacmararañ kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ienej moczoñ ac imi nimma ségiségi wamma Miñ Kewuac ackuažéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec tetecgia qahac imuac buñu wammu niñ gési énécmiyec séc ninzéngégic. ⁴⁹ Wañu Miñ Kewuac ackuažécnéy

baec imuhucgej saima keñec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ieneñ Paulo zéma Banaba urunesi wañ érécmimu niñac embac eñejagina tosara Anutu ee héihéi wammiangic ini zéma ama imuac ic kuneñ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keñoc. ⁵¹ Kemima ic ierej hémma hénia niñ asarimu niñ sésécyä wamma hénia titigiraiguc seitotoñä qeyic mayuguc Ikonion ama areña yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñigic ieneñ ewa hia zéma Uña Téréyanén sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areña yandaiguc ackuažéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama areña yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuažéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanén Yesu ninzéngégic. ² Wañu Yuda ic tosara ackuažéc ménda tohobic ieneñ ic enia tosara néndéñ énécmigic ninzéñ ninzéñac dacmuna nimbiri énécmiyec. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuažéc zénéngira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miñ Kewunéñ séséc baec icnénéñ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia héniya mérágiranéñ memaoc niñ nañgé érécmima ackuažéc eñeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ieneñ méndéñ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Méliméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ieneñ galeñ hécginaiguc zébirí érécmima hocnén uruwinj zé usuñnec harégic.

6 Harégic niñtecgicma néñgacma Likaonia baec Listera ama areña yanda yanda zéma Debe ama areña yanda zéma ama areña tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. **7** Kemma imuaru buña suruc hiabia énézéyoc.

*Lisitera ama areña yandaiguc
Paulo zéma Banaba iorac niŋ
Anutu zéérécmigic.*

8 Waňu Listera ama areña yandaiguc ic méŋ neñgocac héri qeria igucnec héna éréhécya séléc sélécgya hicnjima héna keñhaya qahac tacanęc. **9** Waňu Paulonéŋ ackuažéc zéyu nimma taru héñsosolima iwaru ninzéŋ ninzéŋa hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegirec. **10** Niñtegicma ac kucnec zéma yomuhuc ézéyec; Gi hénaganéŋ tima héñgeñec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéŋ técgéma yacma keñha waňec. **11** Waňu ic tuŋ yanda ieneŋ Paulonéŋ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégiç; Anutu ieren ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. **12** Waňu ieneŋ Banaba i 3eusi zémima Paulo i ac galen kerec imuac niŋ Hereme zémigic. **13** Waňu ama yanda imuac séñganđeniguc anutu 3eusiac ocmuŋ tarec. Taru imuac hofac oo icnéŋ burumakao zéma iwawai 3uria mema ama areŋ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbaŋ owiŋ zé waňgic. **14** Waňu Yesuac Méliméli ic éréhéc Banaba zéma Paulo ieren nimma malekugira mužurac gémaguc tuŋ yanda sucginaiguc usunjec kemma qacma yomuhuc énézéyoc; **15** Ic mandac, ini némac niŋ haka

imuhucya wanžu? Niri imi ini éséc icnec. Nerenj imi ini iwawai hélä qahac imuhucya waima Anutu baec kurumej zéma iwawai moczonj imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihénaya zéma tetecgiaya qahac kecanžac iwac muru liliŋéma hamuac niŋ ackuažéc imi énézézic. ¹⁶ Anutunéj becnec baec séc ic embac wai énécmiyu eŋaj hénagina méndacma keŋha waŋaŋgic. ¹⁷ Waŋu ejeya hénia imi ménda zéayu asariyec me? Qahacgucnec. Hélacnec zéasari énécmiyec. Inéj kia kaiwe énécmima hélä memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héjaŋgic. Waŋu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ierej ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbaŋ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéj héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma keric Antiokia ama areŋa yanda zéma Ikonion ama areŋa yanda imuacnec Yuda ic ienen haréma ic embac énépésima Paulo hocnéj héigic. Héima niŋgic humuyec ésécnec waŋu ama yanda séŋganjeniguc héréma kemma giligic. ²⁰ Waŋu Yesuac ai ic ienen keremma lelecgéma naŋgic imuarunec inéj yacma muŋguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keŋoc.

²¹ Ama yanda imuaru buŋa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéj Yesuac tohotoho ic waŋgic. Waŋu imuarunec muŋguc liliŋéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋoc. ²² Yesuac hénioriŋ ninžéj

ninzéŋ nijselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héŋgaleŋ ama arenja yandaiguc kerembij zé neŋjaŋ zéra béra kileŋ yanda mihičjawiŋ. ²³ Zéyu tecgéyu hénioriŋ tuŋa tuŋa séc galenjhécgina mihičji énécmima nene zikima zéwelecma ninzéŋ ninzéŋ mijina Miŋ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Waŋu Pisidia baec qericma keŋkecma Pamfilia baeciguc kerenjoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buŋa suruc énézéma Atalia amaiguc hingaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keŋkecma Antiokia ama arenja yandaiguc kerenjoc. Ama imuaru mia becnec doku naec ieneŋ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénioriŋ tocgo énécmima Anutunéŋ naŋé érécmiyu ai meyic ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoŋ waŋ énécmiyoc. ²⁸ Waŋu imuaru Yesuac hénioriŋ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereŋ ac eminimbiŋ zé Yerusalem eŋoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama arenja yandaiguc mama hama ackuažéc ku énécmima yomuhuc zégič; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc angréngina ménda timac. ² Imuhuc zégič Paulo zéma Banaba iereŋ iniguc zéen zéma wamma qeqetali yanda waŋgič. Wanjkecma yomuhuc acgina zikima zégič; Paulo zéma Banaba iereŋ ic tosara ionarunec iniguc eŋawu Yesuac Méliméli ic zéma galenj tosara Yerusalem keczu ionac muru

zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma héraorij ienej méli énécmigic keñgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéj ewa qerigina melenjic imuac suruc ninzéj ninzéj dacmuna énézégic. Zéjic ningic ionaru ewa hia kunej yanda hicñiyec. ⁴ Wañu keñkecma Yerusalem kerengic héraorij héra zéma Yesuac Méliméli ic zéma galenjhéra ienej zézé ségiségi wañ énécmigic. Wañu Anutunéj iniguc ai meyec imuac ac suruc moczoj wañ énécmigic. ⁵ Wañu ninzéj ninzéj dac muna tosara Farisaio tuñ ionarunechnéj yomuhuc ninzéngéma zéjic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héna ac tohomuac niñ ku énécmiwiñac hezac.

Peteronéj ac énézéyec.

⁶ Zéjic Yesuac Méliméli ic zéma galenj ienej imuac ara zéwiñ zéma ejacnec tocgégic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wankecgicguc Peteronéj yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéj ic enia ienej nuac kuana igucnec ackuažéc imi nimma ninzéngému niñac becarunec sucnina igucnec ni gésinéjec. ⁸ Wañu qeri héhéj Anutunéj Yuda neñaj niñ wañ nénécmiyeç ésécnec ic enia ionac acguc Uña Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyeç. ⁹ Inéj ninzéj ninzénginanéj qerigina zuacnécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanžac. ¹⁰ Imuac ini némac niñac iwawai réwéria esanjambéc hécnina zéma neñaoç huabipianzinj imi Yesuac héraorij ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé

wanzu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miŋ Kewu Yesuac ewa hiawac aŋgénina tiyu kecziŋ imi ni ninzéŋgészua.

¹² Waŋu tocgégic ieneŋ acgina qaima eŋ tacma Banaba zéma Paulo iereŋ Anutunéŋ naŋgé érécmima ic enia ionac sucginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc waŋ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonéŋ ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa niŋgic, ¹⁴ Walac Anutunéŋ ic enia ejeya bunyahéra wammu niŋac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéŋ nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuažécnéŋ ai imi yomuhuc zéma naŋgészac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduŋa tosara, ic enia nuac qac buŋanaguc zéénécmimia imi moczoŋ Miŋ Kewu qac hoc wammimuac niŋ neŋ biaŋguc liliŋgémá hama Dawidiac ama zénzéngia, ama sauha muŋguc meyacgémá héis qelimaŋ. ¹⁸ Miŋ Kewu iwawai imuhucya moczoŋ nénézéyu baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc baec ic neŋŋa héŋgicac héŋjanziŋ inéŋ mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niŋ ni yomuhuc ningésima zéza; Ic enia Anutuac muru liliŋgémá hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiŋ. ²⁰⁻²¹ Moseac héna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niŋjanzu. Waŋu Sabata séc tocgo-tocgo amaya amayaiguc olongic niŋjanzu imuac niŋ ieneŋ nemu me imuac irehawac buŋa hai-haiya imi zéma kaisero ai zéma yan déméra mizicgémá qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiŋ im-inéŋ hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc kejəc.*

²² Waļu Yesuac Méliméli ic zéma galej zéma héraoriŋ momac yanda ienej sucgina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antioquia ama arenja yandaiguc méli énécmigic kemmu niŋ acgina ūkima ninzéŋ ninzéŋ dacmuna ionac galen Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiérmigic. ²³ Waļu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziŋ Yesuac Méliméli ic zéma galej tosara nini ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina baec méŋ Antioquia ama arenja yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc kecžu baec méjunec dacmuna ini zézé ségiségi waļ énécmima kiwi yomi hai énécmiziŋ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosaranéŋ acnina ménda mema ej onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imułuc zégic ninjiŋ. ^{25 (25a)} Waļu nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téŋgén éréhcniň Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac niŋ wamma kekecgira waiyoc ^(25b) iriguc momacnec méli énécmiwiŋ zé ewa momac wanžiŋ. ²⁷ Hénia imuac niŋ nini Yuda zéma Sila méli érécmi hama kuagiranéŋ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uŋa Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néŋ iwawai kileñdac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiŋ niŋac ewa momac wanžiŋ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buļa haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yan déméňa mižicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma

ninzéŋgéziŋ. Yaižézé waŋ énécmima imdacmi sac oénécmizij.

³⁰ Haigic ieneŋ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma hénioriŋ togo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloŋ niŋ wamma ségiségi waŋgic. ³² Waŋu Yuda zéma Sila iereŋ acguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic keroc imuac niŋ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Waŋu iereŋ nalé tosara iniguc kericguc ninzéŋ ninzéŋ dac muna ienen luae ac érézéma oropogic kejoc. Kemma méli érécmigic ionaru liliŋgéma kejoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

*Paulo zéma Banaba iereŋ
méndéŋ amuyoc.*

³⁵ Paulo zéma Banaba iereŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miŋ Kewuac ackuažéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keju Paulonéŋ Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becnec Miŋ Kewuac ackuažéc zéauyic imuaru munuguc liliŋgéma kemma ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiŋ. ³⁷ Zéyu Banabanéŋ Yohane Mareko zémimia i wagiric enjau momacnec kemmu niŋ waŋec. ³⁸ Waŋu Marekonéŋ becnec Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niŋ Paulonéŋ wagicma kemmac niŋ niŋu ménda sécgéyec. ³⁹ Waŋu Banabaguc zéqegetali yanda waŋkecma méndéŋ

amuyoc. Méndémma Banabanéj Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéj Sila megésiyu ninzéj ninzéj dacmuna ienej mériaj ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénaorij meseli énécmiyec.

16

*Timoteonéj Paulo zéma Sila
ioraru toroqeyec.*

¹ Paulonéj kejkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kerenjec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic méj kerek qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néj ninzéj ninzéj embac wanjec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéj ninzéj dac muna ienej Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgc ienej iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéj i wagicma kemmañ zé wamma iwac séwelaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kunej kunej séc lelecgéma Yesuac Méliméli ic zéma galej enej Yerusalemiguc ac zikima héna ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyic hénaorij ienej ninzéj ninzéngina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zançégina toroqema keñec.

*Paulonéj Makedonia ic méjnén
tiliñ tilinjiguc wininiyu héjec.*

6 Waļu Uŋja Téréyanéŋ Asia baeciguc ackuažéc ménda zéaumuac niŋ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keŋjic. **7** Keŋkecma Misia baec giŋgiŋaiguc keremma Bitinia baeciguc kerembiŋ zégič Yesuac Uŋjanéŋ imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. **8** Imuac ieneŋ Misia baec giŋgiŋanec keŋkecma Troa amaiguc mekenjic. **9** Siŋiyaiguc Paulonéŋ tiliŋ tiliŋiguc héju Makedonia ic ménnéŋ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma konduŋ néméčeŋ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwsémanj. **10** Paulonéŋ tiliŋtiliŋiguc séséc hémma zéyu, Anutunéŋ ionac buňa suruc hiabia énézéwiŋ niŋ nénézézac zéma ninzéŋéma nalé sosola qahac konduŋ qericma Makedonia kembij niŋac zéréŋ qéréŋ waŋiŋ.

Maleku meme embac Lidia.

11 Zéiciguc emma Troa ama areŋa yanda imi waima qericma didiŋjanec kemma Samotera konduŋ baec komociguc kerenjij. Ama gianjiyu imuacnec keŋkecma Neapoli ama areŋa yandaiguc kerenjij. **12** Imuaru zéic igucnec mama keŋkecma Filipai ama areŋa yandaiguc kerenjij. Filipai imi Makedonia imuac ama areŋa yanda tosara onogicma kunenjina wawaŋa. Roma ic eneŋ ama areŋa yanda imi aŋgén tima galenjéma kecgic. Waļu ama areŋa yanda imuaru ai meme tosara kerij. **13** Sabata ducŋiju ama areŋ imuac nagu yanda séŋgaŋgenjiguc doku méŋ heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc méŋ hezac me qahac imi hémbij zéma keŋjij. Kemma imuaru tacma embac tocgomá

tacgic ionac ackuažéc énézéiŋ. ¹⁴ Waňu niŋgic ionac sucgina igucnec embac ménq qara Lidia kerek. I imi maleku qouc qoucgia meme embac. Waňu Tiatira ama yanda igucnec. Inéŋ Anutu ehéihéi wammiaŋec. Waňu Miŋ Kewunéŋ qeria mebéréŋgýeu ackuažéc Paulonéŋ zéyec imuac wamma niŋec. ¹⁵ Waňu eŋeya zéma héna géséhéra moczoŋ doku naec énécmiŋ nalé imuaru inéŋ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneŋ mia nuac niŋgic ninzéŋ ninzéŋ embac wamma Miŋ Kewuac qeriaiguc keczuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé méŋu zéwelec weleacac kawéiguc kembinj zé keŋkecni weleŋ qeqe embac ménq kuwicyagucnénq mihični nénécmiyec. Embac imi biaŋac ac zéenécmima miŋhéra ionac soukiwa sasala mihični énécmianec. ¹⁷ Waňu inéŋ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéŋ Anutu eŋeŋa yanda iwac weleŋ qeqehéra kecma aŋgén titiac héna zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc waŋ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéŋ niŋu aiya kileŋ yanda héricmiyu liliŋgéma kuwig yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézéza, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keŋec. ¹⁹ Waňu weleŋ qeqe embac iwac miŋhéra ieneŋ soukiwa hia mihičniŋmuac séc qahac waŋec imi hén̄tegicma Paulo zéma Sila érépésima galen mihični énécmiwiŋ zé nénnagémba sombeŋiguc héré érécmima keŋgic.

20 Galeŋ ionacmuru héré érécmima yomuhuc žégic; Ierenj Yuda icnéŋ amaninaiguc hama mebirí nénécmiyic qewelonj yanda mihicnjizij. **21** Waŋu haka méréra Roma ic neŋaŋ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. **22** Waŋu ic tuŋ yanda naŋgic ieneŋ naŋgé amuma momacnec hazéc ac waŋ érécmigic galeŋ ieneŋ séwi usugira hetec qetecgémá hihilcnéŋ urumu niŋac énézégic. **23** Žégic ieneŋ hihilcnéŋ kileŋ yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niŋ galeŋ meme ic ézégic. **24** Ézégic nimma hésa ama qeria méŋ suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kembanja dépaŋ yanda éréhéc imuac namuŋaiguc qatéyu kilanziyu heyoc.

*Hésa ama galeŋ meme ic doku
naec miyec.*

25 Siŋiya namuŋaiguc Paulo žéma Sila ierenj Anutu legic héima žeweleg welec wammiyic hésa ic tosaranéŋ imi ningic. **26** Waŋu élanzaŋnec naŋ yanda geriwagucnéŋ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoŋ aŋgédarec. Waŋu ic momac yanda seŋ hésagina loloma madarec. **27** Waŋu galeŋ meme icnéŋ gau igucnec niŋqelima héŋu nagu aŋgéma nandaru hésa ic néngacdaczú imuhuc žéma nimma souya héréma eumaŋ žé waŋec. **28** Imuhuc wammaŋ žéyu Paulonéŋ qacma žéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoŋ you taczinj. **29** Waŋu galeŋ meme icnéŋ kifa niŋac qacma emma zénéŋa hiriyu Paulo žéma Sila iorac wéségiraiguc

sicgé érécmiyec. ³⁰ Waŋu oragicma éréma qesiérécmina zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunén̄ aŋgéjna timac? ³¹ Zéyu ieren̄ yomuhuc ézéyoc; Miŋ Kewu Yesu ninzéngéna gi zéma héna géséhécga aŋgéjngina timac. ³² Waŋu ieren̄ i zéma héna géséhéra Miŋ Kewuac ackuažéc énézéyoc. ³³ Éénézéyic galen̄ meme icnén̄ sinji imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicniyec imi zuac érécmiyec. Waŋu nalé sosola qahac eŋeyea zéma héna géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Waŋu i eŋeyaoac ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Waŋu i zéma hénagéséhéra moczoŋ hama Anutu ninzéngégic imuac niŋ ségiségi yanda waŋec.

³⁵ Ama gianjiu galen̄ ienen̄ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmina. ³⁶ Zégič galen̄ meme icnén̄ nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galen̄ éréhécna ienen̄ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmina zézu imuac iri ewa bénzér̄ nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonén̄ yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic keczic waŋu képésicnina ménda zétecgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc en̄ nuruma hésa amraiguc noropocgic. Waŋu deguc élén̄ méli nérécmiwij zé wanžu? Imuhuc qahac, eŋaoac hama noragicgic kembij. ³⁸ Waŋu ai ic ienen̄ lilingéma kemma galen̄ énézégič. Énézégič ienen̄ ic éréhéc imi Roma ic wanžaoc imi niŋasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwij zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areŋa yanda imi waima kemmaoc niŋ érézégič. ⁴⁰ Waŋu ieren̄ hésa ama igucnec

éréma duŋa Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzéŋ ninzéŋ dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keŋjoc.

17

Paulo zéma Sila ierəŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc keŋjoc.

¹ Waŋu Paulo zéma Sila iereŋ Amfipoli zéma Apolonia ama areŋa yanda orogicma Tesalonika ama areŋa yandaiguc kereŋjoc. Waŋu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méŋ tarec. ² Waŋu Paulonéŋ hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téreyá olomma eminiŋgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeŋ manzeŋ qema humuma humuc igucnec yacmac niŋac kiwi téreyaiiguc ogic hezac. Waŋu ni énézéanžua Yesu iminéŋ Kristo wanžac. ⁴ Zéyu sucginaiguc tosara zéma Girik ic tuŋ yanda Anutu ehéihéi wammiangic imi eneŋ zéma embac eŋjeŋa éréhécdac qahac, néŋ sasala momacnec ninzéŋgéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Waŋu Yuda ic eneŋ nimbuŋuc niŋ érécmima nénnagém̊ba sombeŋiguc kemma kaižiliweŋ ic tosara onagicma tuŋginaguc wamma hénima ama areŋa yanda qeriaiguc qeweloŋ yanda waŋgic. Waŋu Paulo zéma Sila mihičŋi érécmima ic embac sucginaiguc héréma kemma oropocbiŋ zé Yasonac amaiguc usuŋnec keŋgic. ⁶ Waŋu ménda mihičŋi érécmigic. Imuac niŋ Yason zéma ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tosara énepésima unuruma ama galeŋ ionac

wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi erenj mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéj héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ienej Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méj keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galen ienej ac imi nimma qewelonj yanda waŋgic. ⁹ Waňu galeň enej Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keŋoc.

*Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuažéc
énézéyec.*

¹⁰ Waňu sinjiyaiguc ninzéj ninzéj dac muna ienej Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tauňiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eŋoc. ¹¹ Waňu Berea ama areña yanda minjina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda minjina ionac hakagina ogicma bénzéra wanjec. Imuac ackuažéc imi siňa nimma késama aŋgén tigic. Aŋgén tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téreyá imi olomma ninjésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanéj ninzéngégic. Waňu Girik embac eŋeňa zéma Girik ic embac efefia qahac, néj sasala ninzéngégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ienej Paulonéj Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuažéc zéauyec imi nimma Berea ama areň yandaiguc hama imuac minjina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaoň qeénécmima yéwéri mihični énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waŋgic ninzéj ninzéj dac muna ienej Paulo konduň heyec imuhucgeň

lakec kemma kecmac niŋac mélimigic. Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ imuaru* waima keroc. ¹⁵ Waŋu ic tosara ieneŋ Paulo wagicma Aten ama areŋa yanda tarec imuhucgeŋ lakec keŋgic. Waŋu Paulonéŋ Sila zéma Timoteo eŋeya muru foc méli érécmigic hamaoc niŋ énézéyu gezac qézéŋ ac imi mema liliŋgéma keŋgic.

*Paulonéŋ Aten ama areŋa yandaiguc
buŋa suruc hiabia énézéyec.*

¹⁶ Waŋu Paulo i Aten ama areŋa yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areŋa yanda imuac qeriaiguc baniara sasala naŋgic hémma qeri geric wanjec. ¹⁷ Waŋu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianžu ionac ackuažéc énézéyec. Waŋu nénnaŋémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihični énécmiyec séc imuhuc waŋ énécmiyec. ¹⁸ Waŋu Epikue niniŋ ic zéma Stoike niniŋ ic ieneŋ acguc i guc ac eminiŋgic. Waŋu Paulonéŋ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niŋ tosaranéŋ Pauloac niŋ kua doku ic yominéŋ néma ac zémaŋ zé wanžac me imuhuc zégic. Waŋu tosaranéŋ ic yomi mia baec méŋac nemu mérerawac suruc zézac gezaŋ imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézaŋ imi nini hia niŋareŋ géwiŋac séc wanžac me? ²⁰ Geŋ ackuažéc méréra zéna ninžiŋ imuac héniaŋa nimbiŋ zé wanžiŋ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kiaŋ imuaru kecgic ieneŋ ac méréra

* **17:14:** Berea ama areŋa yandaiguc.

nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auançic imuac niŋ̊ imuhuc qesimigic.

Miŋ̊ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Waŋu Paulo imi Areopago kaunsol sombenj yanda namuŋaiguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic kecžu. Iwawai mocžon yanda mepési énécmianžu. ²³ Ni ama areŋ̊a yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba ʐaki térya méŋiguc kiwi yomuhuc heyu olonžua; Nemu méréra ménda ninžin iwac ʐaki térya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianžu, i énézéwa nin̊tecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeŋ̊ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicnidarec inéŋ̊ mia baec kurumeŋ̊ imuac miŋ̊ina kecžac imuac niŋ̊ inéŋ̊ ocmuŋ̊ térya méraninanéŋ̊ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanžac. ²⁵ Waŋu I eŋ̊eyaoč ic embac mocžon yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai mocžon yanda nénécmianžac imuac niŋ̊ iwawai méŋ̊ niŋ̊ac waŋu méraninanéŋ̊ haimiwiŋ̊ac séc qahac. ²⁶ Inéŋ̊ ic momacguc mihičjima iwarunec ic tuŋ̊a tuŋ̊a hicnjima kemma baec séc kecmuac niŋ̊ ézéyec. Waŋu nalénina zéma kekecac qaŋ̊aŋ̊ sililicnina zénénécmiyec. ²⁷ Imi mia ic neŋ̊aŋ̊ iwac niŋ̊ wamma qerininanéŋ̊ mété qététaŋ̊ wamma kemma Anutu eŋ̊eyaoč mihičjwiŋ̊ niŋ̊ac nimma imuhuc waŋ̊ec. Waŋu inéŋ̊ ic momac momac neŋ̊aŋ̊ murunec lakec ménda kecanžac.

²⁸ Neŋ̊aoč iwac kuhraiguc kekec wamma keŋ̊ha waŋ̊anžin. Onac legic zéra meme ic

tosaranéŋ yomuhuc ʐégic; Neŋjaŋ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziŋ imuac niŋ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéŋ niniŋnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanžiŋ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéŋ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam waŋec. Waŋu deguc mia baec séc ic momac yanda qerinina melembiŋ niŋac nénézézac. ³¹ Anutunéŋ baec ic embac solanjanec gési nénécmimaŋ ʐé naléya meyecac heyu ic méŋ ai imi mia memac niŋac kumuyec. Waŋu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczonŋ ninžéŋgemuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéŋ imuhuc ʐéyu ic tosaranéŋ humuc igucnec yacyac imuac zédesi waŋgic. Waŋu tosaranéŋ nalé méŋjac ac suruc imuac muŋguc zéna nimbiŋ imuhuc ʐégic. ³³ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ wai énécmima keŋec. ³⁴ Ic sasala qahac, néŋ tosara Paulo ala wammima ninžéŋgégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, waŋu tosara mén̄ kecgic.

18

Paulo inéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ackuažéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc kenjec. ² Imuaru Yuda ic méŋ mihičŋiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicŋiyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda

waima kemmu niŋac énézéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmanj zé keŋec. ³ Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyoc. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meanjoc. ⁴ Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énécmiajec.

⁵ Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuažécnéŋ Paulo késayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgén zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hažéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiŋzaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnén̄ onac orucginaiguc liliŋéma hamac, néŋ ni aina mema solanjaniwa képésicna qahac wanžac.[◊] Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ. ⁷ Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic méŋ Anutu mepésianžac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wanjec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec. ⁸ Waŋu tocgotocgo amawac galen̄ qara Krispo zéma héna géséhéra ieneŋ ackuažéc nimma Miŋ Kewu ninzégégič. Waŋu Korinti ic ionarunec sasalanéŋ acguc Pauloac ara nimma ninzéŋéma doku naecgic. ⁹ Waŋu sinji méŋiguc Miŋ Kewunéŋ Paulo tiliŋ tiliŋiguc hicŋimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéŋga ménda hiriyu ac imi ménda waima

* **18:2:** Me Priska. ◊ **18:6:** Ezk 3:18

zéwésémanj. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niŋ ic méjnénj ménj gumebiri ménda wanġémmac. Ama areŋa kunej yanda yomuaru nuac ic embac sasala kecžu. ¹¹ Imuhuc ézeyu Paulonéŋ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuažéc ku énécmima keru yawuŋ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Waŋu Galionéŋ Akaia baeciguc baec galen yanda wanjec. Nalé imuaru Yuda ic ieneŋ źikiamuma Paulo hažéc wammima baec galenjač muru wagicma keŋjic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi héna acnina logima héna méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niŋac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Waŋu Paulonéŋ ac zémaŋ zé waŋu Galionéŋ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliwej me haka biria niŋac zézuiguc neŋ acgina niŋénécmimanjac hezac. ¹⁵ Néŋ eŋaŋ ackuažéc me qac ménj me héna ac imuhucywac ara wanžuiguc eŋaoc zémindinjimu. Ni iwawai imuhucywac niŋgésimaŋ zé wammaŋac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Waŋu ieneŋ momac yanda tocgotocgo amawac galen Sositene wagicma baec galenjač kiwaiguc qehéi wammigic. Waŋu baec galen Galionéŋ inicma ewa éréhéc ménda wanjec.

Paulonéŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc liliŋgéma hayec.

¹⁸ Paulonéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ai meme sasala ménj kecmaguc ninžéŋ ninžéŋ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria bae-ciguc keŋjec. Waŋu Priskila zéma Akila ieren i guc momacnec keŋjic. Waŋu zézé selia niŋac

zéiciguc embiŋ zéma Korinti ama areŋa yanda Kenkereaguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keŋgic ini imuaru wai énécmimanj zé eŋeyaoç Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuažéc eminiŋ waŋgic. ²⁰ Waŋu ic sasalanéŋ enjan̄guc nalé horua méŋ kecmac niŋac welecgic, néŋ ménda niŋénécmiyec. ²¹ Waŋu Anutuac ewa siŋ imuac heyu onaru muŋguc liliŋémaj imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areŋa yanda imi waima keŋec. ²² Keŋkecmá Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kerenjec. Imuaru élélahaiguc ekemma Yesuac hénaorij héra yaizézé ac waŋ énécmima Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muŋguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keŋec.

Apolonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc ackuažéc énézéyec.

²⁴ Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic méŋ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areŋa yandaiguc hicniyec. Ic imi ninij yandayaguc, kiwi térya hia niŋareŋ gédarec.

²⁵ Inéŋ Miŋ Kewuac héna ac zégiç niŋareŋgémá ewa moczoŋnec Yesuac ac suruc dindiŋanec ku énécmianec. Néŋ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niŋec. ²⁶ Inéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuažéc zénéŋa ménda hiriyu héniما zéyec. 3éyu Priskila zéma Akila iereŋ zézéyá nimmaguc i amagiraiguc héihéré

mima Anutuac héna muñguc yanda zéasarimiyoc.

²⁷ (27a) Wañu Apolonéŋ Akaia baeciguc kemmaŋ zé wañu ninzéŋ ninzéŋ dac muna ieneŋ meme seli ac wammima ninzéŋ ninzéŋ dacmuna imuaru kecžu ieneŋ Apolo hérémimuac niŋac énézéwiŋ zé ionac muru kiwi oma migic késama kenejec. ²⁸ Kemma Korinti ama areŋa yandaiguc keremma kiwi téryea héiqelima Yesu imi Kristo wanžac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niŋ ic embac Anutuac ewa hia niŋac ninzéŋgégic ionac méŋguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc Yohane mihicŋiyec.

¹ Apolonéŋ i Korinti ama areŋa yandaiguc kerunec Paulonéŋ huaŋgeŋ baec waŋgoŋa Saut iguc keŋkecmá Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicŋi énécmiyec. ² Wañu inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzéŋgégic nalé imuaru Uŋa Téréyaguc waŋgic me qahac? 3éyu zégič, Qahac, Uŋa Téréya kecžac imuac buŋa méŋ méndagucnec niŋiŋ. ³ Imuhuc zégič muñguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naegcic? 3éyu zégič; Yohaneac doku. ⁴ Zégič Paulonéŋ yomuhuc énézéyec; Yohanenéŋ ewa meleŋ meleŋac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama kecžac i ninzéŋgému. Wañu ac imi Yesuac niŋ mia imuhuc 3éyec. ⁵ Ic eneŋ ac imi nimma

Mij Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic.
⁶ Wañu Paulonéj orucginaiguc mériä haiyec nalé imuaru Uña Téréyanéj ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wañu ic zanjégina imi 12 ésécnec wañec.

⁸ Wañu Paulonéj Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuažéc zénéja ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalej ama areňa yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Wañu ic tosara enej ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héná imi zébirigic. Wañu Paulonéj wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téreyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuažéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuň éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc kecžu ienej mocžoň Mij Kewuac ackuažéc nindacgic.

¹¹ Wañu Anutunéj Paulo nañémima iwarunec kiwi baec icněj ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Wañu ic enej séwi kerej tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaiguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwig acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ienej batucgéma Yesuac qaraiguc kuwiginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanžac Yesu iwac qaraiguc énézéza, éréma kerjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa méj qara Sikewa iwac nañhéra 7 ienej imuhuc mia wañgic. ¹⁵ Wañu kuwiginaguc yomuhuc melej énécmiyec; Yesu ninžua, wañu

Paulo i ninzua, wañu ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnén̄ merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wañ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néjgacgic. ¹⁷ Wañu haka imuac buña Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienen̄ nindacma zénéngina hiriyu Miñ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wañu ninzéngégic ienen̄ sasala haréma wawan̄ memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wañu ic tosara méra kiwi meanjic ienen̄ imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac boňa toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac ackuazécnén̄ kuhaguc yacma saiyeč.

*Paulonéj Yerusalem kemmac
niňac zéréñqéréj wañec.*

²¹ Héla imuhuc hicñidaruguc Paulonéj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmañ zé ewayanén̄ niňselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc biañguc Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanžua. ²² Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito iereň Makedonia baeciguc kemmaoc niňac méli érécmiyec. Wañu i eñeya Asia baeciguc nalé komodia méň toroqema kerec.

*Efeso ama areña yandaiguc
qeweloň yanda hicñiyec.*

* **19:19:** Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méjäc ai meme momacgucac ai boňa wanžac.

23 Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc héna ac imuac niŋ hétén efezia qahac, néŋ hétén yanda hicŋiyec. **24** Surucya imi yomuhuc; Ic méŋ siliwanéŋ iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéŋ nemu Atemiac[†] ocmuŋ imi siliwanéŋ meyacgéma soukiwa efezia qahac, néŋ kuneŋ yanda ai momachéra mihicŋi énécmianjec. **25** Wañu inéŋ ai ichéra zéma ai momachéra tocko énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéŋ mia soukiwa yanda mihicŋi nénécmianzac imi ninžu. **26** Wañu Paulonéŋ Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénaŋgé énécmima yomuhuc zéanžac; Iwawai ic méranéŋ memeya imi Anutu hélä qahac. **27** Imuhuc wañkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niŋac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuŋ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianžu imi imuhucyanec qahac wambac niŋac.

28 Demetirionéŋ ac imuhuc énézéyu nimma qerigmaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neŋjaŋ Atemi i eŋeŋa yanda! **29** Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétén yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keŋha waŋaŋgic i iri imi érépésima héré érécmima moczoŋ yanda séséc memeac aŋoazoro ama kuneŋ yandaiguc usuŋnec keŋgic. **30** Wañu Paulonéŋ nimma sucgi-

† **19:24:** Anutu embara Daianawac qara.

naiguc kemmaŋ zéyu tohotoho ic ieneŋ neuŋ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eŋeŋa tosara Pauloac alahéra kecgic ieneŋ azoazoroiguc ménda kemmac niŋac kiwi oma haigic iwaru kejec. ³² Waŋu azoazoroiguc ic eŋeŋ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qeweloŋ yanda waŋgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niŋ tocgégic hénia imi ménda niŋasarigic. ³³ Waŋu Yuda ic ieneŋ alagina méŋ qara Aleksande naŋgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néŋ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiŋimaŋ zé acgina qaimac niŋac méranéŋ séséc waŋ énécmiyec.[‡] ³⁴ Waŋu ic ieneŋ ic imi Yuda ic wanzac imi héŋtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma naŋgic; Efeso ic neŋaŋ Atemi i eŋeŋa yanda! ³⁵ Imuhuc waŋkecgic tauŋ imuac kiwi oo ic inéŋ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areŋa yanda miŋinanéŋ Atemi yanda ninawac ocmuŋ zéma baniara kurumeŋ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziŋ imi baec séc ic embac moczoŋ nindaczú. ³⁶ Iwawai imi qaegé mimiawac séc qahac. Imuac niŋ ini qerigma kugic mayu haka sicsaocya méŋ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneŋ embac nemuninawac ocmuŋ igucnec iwawai méŋ kowu ménda megic. Waŋu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Waŋu Demetirio zéma ai ichéra ieneŋ ic méŋac

[‡] **19:33:** Yuda ic eneŋ Paulo zéma Kristoac hénioriŋ niŋac hazéc mihičiwiŋ niŋac zénéŋgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiŋ zé imuhuc batucgégic.

ara késa kecuzuiguc képésic zézé naléya zéma baec galençgina he énécmizaoc imuac niŋ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Waŋu ac tosara mén̄ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hén̄iya qahac yomuac niŋac yewéri mihicnjiziŋ. Ic kewu yandanéŋ nimma hétén̄ yanda niŋac ac zé nénécmiwac niŋac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia mén̄ owiŋac séc qahac wamma. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc kejec.

¹ Ac hétén̄ yanda imi qahac waŋu Paulonéŋ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc kejec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma messeli énécmima keŋkecma Girik baeciguc kerenjec. ³ Imuaru maso harewéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmarj zé waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo qewiŋ zéma ac saŋec zégic niŋtegicma Makedonia baeciguc munjuc liliŋéma kemmarj zé niŋseliyec. ⁴ Waŋu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keŋgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naŋa Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, waŋu Timoteo, waŋu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneŋ walac kemma Troa ama areŋa yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ tecgéyu Filipi ama areŋa yanda waima zéiciguc kaiwe méra

méj kejkecma Troa ama areŋa yandaiguc merac méj ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerinj.

Paulo i Troa ama areŋa yandaiguc merac méj mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméj newinj zéma tocgéinj. Waŋu Paulonéj ama gianju kemmaŋ zéma ackuažéc zémanc naŋu sinj namuŋa waŋec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariŋ imuaru kifa sasala zema naŋec. ⁹ Waŋu merac méj qara Yutiko inéj luhuc memeac kifaŋa igucnec tack-ecma gau niŋac qeka meka qema tarec. Waŋu Paulonéj ackuažéc zéyu horugiyu gauac kuhanéj qéléléŋgéyu tendingéma hiŋgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéŋgic humuyec. ¹⁰ Waŋu Paulonéj hiŋgacma eŋeyaoç merac qacyaiguc héima tétecgéma yomuhuc énézéyec; 3énéŋgina ménda hirimac, kekecyu hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméj nema ic iniguc ac eminiŋ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianju wai énécmima keŋec. ¹² Ic ieneŋ merac qeliyu amayaiguc wagicma keŋgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda waŋgic.

Paulonéj Mileté ama areŋa yandaiguc keŋec.

¹³ Paulonéj eŋeyanec baec héna kemmaŋ zé ai areŋa 3énéncmiyec imuac niŋ nini walac zéiciguc emma Paulo wagibinj zéma Aso amaiguc keŋinj. ¹⁴ Waŋu Paulonéj Aso amaiguc mihicŋi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areŋa yandaiguc kerenjinj. ¹⁵ Imuacnec kejkecma 3intaiguc Kio konduŋ baec komociguc kerenjinj.

Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo konduj baec komociguc kerenjij. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kerenjij. ¹⁶ Paulonéj ai meme 50 imuac kendonjiguc Yerusalem kemmañ zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogibac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñjec.

*Efeso ama areña yandaiguc
kua meme ic ac énézéyec.*

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéj Yesuac héniorij héra ionac galej hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéj ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic enej menéngic zéra béra hénia héniya imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepésiyi. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méjnén méj henéju héniorij kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñywéríma moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru képésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo ninzéngému niñac énézéyi. ²² Wañu ninžu? Uñanéj qerina qatéma héréyu Yerusalem kenžua. Wañu ou kemma haka dimuhucya méj mihicnjimañ imi ni ménda

ninzua. ²³ Momacgucdac ninzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecba imuaru Uŋa Téréyanéŋ hésa ama zéma zérabéranéŋ mambéc nénzac imi nézézac. ²⁴ Héna menéjec imi usuŋnec kemma Anutunéŋ ewa hiawac ackuažéc imi héipuc wamma énézémaŋ niŋac ai buŋa qenéjec imi metecgémaŋ zéma neŋ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanžac.

²⁵ Ninzu, ni sucginaiguc keŋha wamma héŋgaleŋ ama areŋa yandawac buŋa énézédaczua. Waŋu ini moczoŋ kic ségérana muŋguc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siŋ moczoŋ énézédari. Imuac niŋ, zésolanjiwa ninjic, sucginaiguc méŋnénéŋ méŋ birigic ionac sac kitiba imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eŋaoc galeŋgé amuma rama tuŋhécgina imuhucyanec galeŋgé énécmimu. Uŋa Téréyanéŋ ini ionac galeŋ gési énécmiyec imuac niŋ Miŋ Kewuac hénaorij héra, eŋeya sawanéŋ boŋhéré énécmiyec ionac inicgaleŋ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséŋ kazu zéragucnénéŋ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Waŋu eŋaj sucginaiguc ic tosara hicŋima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niŋac ac qariŋ qariŋgia zému. ³¹ Imuac galengina mema kecmu! Waŋu yawuŋ haréwéc séc siŋi kaiwe ménda waima kic masinaguc eŋac eŋac énézéanji imi niŋqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuažéciguc ini onopoczunga. Ac kuažéc iminéŋ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sucginaiguc ai buŋa mihičŋimu. ³³ Ni

ic méŋac goli me siliwa me séwi usuya niŋac hémbaoc ménda waŋi. ³⁴ Ini ninžu ésécnec, ni méra éréhécnanéŋ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicnjianzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneŋ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Waŋu Miŋ Kewu Yesunéŋ ac yomuhuc zéyec imi niŋqelima kecmu; Halen énécmimia ionac ségiségigina imi haleŋ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoŋ yanda iniguc simiŋ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ienen moczoŋ zésiac yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hingaru kircne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségerana muŋguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneŋ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonéŋ Yerusalem kemmaŋ zé zéiciguc ejec.

¹ Waŋu nini wai énécmima keŋkecma konduŋ baec komoc Ko baec komociguc kerenjŋ. Ama gianjiu keŋkecma Rodo konduŋ baec komociguc keremma keŋkecma Patara ama areŋa yandaiguc kerenjŋ. ² Imuaru zéic méŋ Foinike konduŋ baec komoraiguc kemmaŋ zé waŋu mihicnjima imuaru emma keŋjŋ. ³ Keŋkecma Kipuro konduŋ baec komoc kanaigucgen taru hémma ogicma Siria baecigucgen keŋkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnérŋ hinaya haihulac wammaŋ zé waŋu élélahaiguc ejŋ. ⁴ Emma tohotoho ic

tosara mihicnjí énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerinj. Wañu Uñjanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac ninjac welec migic.⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ienen inij merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaiguc hingacma sakasaciguc simij héima Mir Kewunina zéwelec miyinj.⁶ Zéwelecní tecgéyu waia-muma zéiciguc enni ienen amaiguc lilingégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéñ Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucnec keñkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzéñ ninzéñ dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kerinj.⁸ Ama gianjiyu waima keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipo mihicnjiyinj. Filipo imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sucgina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerinj.⁹ Iwaru bérachéra imi kemboñ qahac kecgic. Wañu ienen moczoñ embac seraña. Wañu andiawac ara zéançic.¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic mén qara Agabo i nonaru mama hayec.¹¹ Haréma Pauloac rikuña mema iminéñ ejeya héna mériä zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéñ yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ieneñ rikuñ yomuac minjina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu.¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac minjina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyinj.¹³ Wañu

Paulonéŋ yomuhuc ʒéyec; Némac niŋ siacma ewa howuc nénžu? Ʒikinémmu sac qahac, Miŋ Kewu Yesuac qara niŋjac Yerusalemiguc humumanj niŋjac efidaczua. ¹⁴ Waňu ac ézéni ménda niŋu waima yomuhuc ʒéyiŋ; Miŋ Kewuac ewa siŋnénj selimac.

Paulo Yerusalem keŋec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu ʒéréŋ qéréŋ wandacma Yerusalem eniŋ. ¹⁶ Waňu Kaisarea ʒéic alawac ama areŋa yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneŋ niniguc momacnec kemma Kipuru ic mén qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiŋ ʒé ic imi wagicma keŋiŋ.

¹⁷ Waňu keŋkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéŋ ninzéŋ dacmuna ieneŋ goihéihéi waň nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Waňu ama gianjiyu Paulonéŋ Yakoboac amaiguc nonagicma eŋu inicni galeŋ moczoŋ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Waňu Paulonéŋ yaižézé ac waňénéc midacmaguc inéŋ weleŋ qemiyu Anutunéŋ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéŋ bénzéŋ énézédarec. ²⁰ Énézéyu ieneŋ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninžan, Yuda ic sucninaiguc ninzéŋ ninzéŋ ic tauſenja tauſenja hicnjigic. Waňu ieneŋ moczoŋ Moseac héna ac seliseli wamma naŋgáanžu. ²¹ Waňu ieneŋ imi geŋ Yuda ic tosara ic enia ionac sucginaiguc kecžu ieneŋ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niŋ énézéanžaŋ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazaŋ imuac suruc tinduc nindacmu.

Imuac niŋ dimuhuc wambinj? ²³ Imuac nini ac mén̄ gézéni imuac séc wambésémaŋ. Nonaruiguc ic kemboŋ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonjadac oruc zungina ménda mericma kecanzu. ²⁴ Waŋu geŋ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbaŋ bonja meénécmiňa oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu ningic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzaŋ imi héntegicmu. ²⁵ Waŋu ic enia Yesu ninzéngéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niŋtohomu, néŋ baniarawac ireha zéma imuac olémbaŋa zéma sac zéma yanj hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niŋac zétecgéma oma hai énécmiyinj. ²⁶ Waŋu ama siŋima gianjiyu Paulonéŋ ic kemboŋ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eŋaj météré meme naléya tecgéyu eŋac eŋac lémbaŋ oo naléya waŋec imi énézéwiŋ niŋac ama téréyaiguc eŋec.

Paulo ocmuŋiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbaŋ oo ai mema kecigic imuac naléya tecgémaŋ zé waŋu Paulonéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneŋ i hémma ic momac yanda qerigina acginanéŋ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima héna acnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama

téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic mén Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inéj Pauloguc ama areña yanda imuaru keñkenj haha wañu hémma inéj ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezañ imuhuc zéma niñgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galençinanéj Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic enej Paulo qehumuwiñ zé wañgic Yerusalem imi hétén yandayaguc wañec imuac surucya yaré ic 1,000 galençina iwaru hayu niñec. ³² Ac imuhuc nimma imuuarunec yaré ic tuñhéra zéma yaré ic 100 imuac galençéra énepésima usuñnec mekeñgic. Wañu hétén meme ienen yaré ic 1,000 imuac galençéra zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nañgic imi waima ej nañgic. ³³ Wañu yaré ic 1,000 ionac galençina iminéj kemma Paulo wagicma sen hésanéj zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai wañec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tuñ sucgina igucnec ménénéj ménjac, ménénéj ménjac qacma zégic qeweloñ niñjac hénia niñtegicmacac séc qahac wañu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niñjac énézéyec. ³⁵ Wañu Paulonéj déc hénraiguc emmañ zé wañu ic enej kaiziliweñ yanda wammigic yaré ic ienen Paulo elingémima hua nañgémima eñgic. ³⁶ Imi mia ic tuñ yanda ienen nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañgic.

Paulonéj saiwa ac waŋamuyec.

³⁷ Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embinj zé waŋgic Paulonéj yaré ic 1,000 imuac galenj ézéyec; Ninna ni ac méj hia gézémaŋac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzaŋ? ³⁸ Imuhuc waŋu gi becnec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérasiaiguc kenej Izipite ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda ejomia qahac. Gi nijnénna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Waŋu inéj nimmiyu Paulo i déc héna imuac boŋaiguc namma ic méranéj séséc waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebiraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

*Paulonéj Yerusalemiguc Yuda
ic ac énézéyec.*

¹ Maŋgoc dacmuna hécná hénia imi zéasariwa niŋgic. ² Paulonéj Hebiraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbén yanda qema naŋgic. ³ Waŋu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areŋa yandaiguc hicŋiyi. Waŋu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac héna ac selianec ku néŋu niŋareŋ gedari. Waŋu ini moczon yanda deguc waŋanžu éſécnec Anutuac niŋ wamma geriwaguc ai meanji. ⁴ Waŋu héna qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hažéc waŋ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amraiguc onopocaŋi. ⁵ Héfac oo ic ejenja zéma galenj

ienej imi haka imuac héipuc ic wanžu. Waňu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areňa yandaiguc kecaňgic ionac kiwi mema ama imuac ninzéj ninzéj ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énepésima hawa kitwa memuac niň keňi.

⁶ Keňkecma Damasiko ama areňa yandaiguc hosuru komba gau komoc ésécnec waňec. Waňu imuaru kurumej igucnec asac mararaň yandanéj élanzaňnec mama hoturunéjec. ⁷ Hoturunéju ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa méj yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niň nunesi waň némma keczaň? ⁸ Zéyu zéyi; Miň Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi waň néňanžaň Yesu Nazarete ama areňa igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ienej asac mararaň sac héngic, néj i nézéyec iwac ewaya imi ménda ningic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miň Kewu ni némac wammaň niňac wanžaň? Zéwa Miň Kewunéj yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areňa yandaiguc kenna ic méňněj guac ai buňa qegénzua imi moczoň gézémac. ¹¹ Waňu ni imi asac mararaňa niňac kicnanéj hémmajac séc qahac waňec imuac niň ic tosara niguc kecgic ienej méranaiguc népésima hérénéngic Damasiko ama areňa yandaiguc keňi.

¹² Ama areňa kunej yanda imuac ic méj qara Anania inéj héra ac séciguc keru Yuda ic ama areňa yanda imuaru kecgic imi enej momac yanda iwac ehéihéi wammiaňgic. ¹³ Ic iminéj mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéj ninzéj ic munana Saulo, kicga muňguc hima

hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuарunec ni kicna hima ic imi héji. ¹⁴ Waňu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéj eŋjeja ewa siŋ imuac gézyu niŋasarima Solaŋa miŋina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niŋac gésigéjec. ¹⁵ Imuac gi iwac niŋ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niŋnec imuac héipuc wamma énézéwésémañ. ¹⁶ Waňu némac niŋ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna képésicga 3uacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Waňu Yerusalem liliŋgéma hama ocmuŋ téréyaiguc emma zéwelecma tiliŋ tiliŋiguc Yesu héji. ¹⁸ Hémba Miŋ Kewunéj yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ienej ac imi ménda niŋ tohomu, imuac gi focdac ama areŋa yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miŋ Kewu, ni ic embac gi ninzéŋgé géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotocgo amaya amaya keŋi imi ic yomi eneŋ nindaczú. ²⁰ Waňu buňa zézé icga Stefano qegic sacya mayec nale imuaru ni imuaru namma héipuc waŋ énécmima i qegic ionac malekugina galenjéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miŋ Kewunéj yomuhuc nézéyec; Keŋna, neŋ ic enia baera baera kecžu ionac muru mélígénzua.

²² Bénzéŋ nimmanec kecgic, néŋ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic

imuhucyanéŋ baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoŋ héigic ejec. ²⁴ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galenginanéŋ Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneŋ némac niŋac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niŋac qesimima hihilocnéŋ qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Waŋu hésa yan séwélanéŋnec meyacgégic iminéŋ qatégiç Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ méŋ hosuraiguc naŋu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéŋ hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenginanéŋ nimma 1,000 ionac galeŋ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammaŋ zé wanžaŋ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéŋ Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Waŋu Paulonéŋ zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéŋ zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buŋa meyi. Waŋu Paulonéŋ zéyec; Ni imi hicŋji hicŋjihicŋjina igucnec éréma deguc Roma ic kecanžua. ²⁹ Waŋu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiŋ zégiç imi eneŋ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galenginanéŋ acguc Paulo i Roma ic imi niŋ asarima hésanéŋ qatémiyec képésic imuac niŋac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéŋ Yuda ic eneŋ Paulo némac niŋac hažéc wammigic imuac hénia nimmac niŋac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuŋ eneŋ Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiŋgacma wéséginaiqec oporu naŋec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéj gésigési ic inicsosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solanjanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic enejə Anani-anéj Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demiŋ lalac Anutunéj gumac. Gi héna aciguc niñgési némmañ zé tacma héna ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ieneŋ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic enejə efima zébirimizañ? ⁵ Zégic Paulonéj yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéj hofac oo ic enejagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téreyraiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénaorij hécgä ionac galenjina ménda zébiri miwésémañ.

⁶ Waŋu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, waŋu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéj niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esaq ambéchécna ieneŋ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niñkumuma humuc igucnec yacyac imuac nañgéma zéwa aciguc nopoczu. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneŋ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uŋa zéma qeri uŋa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéngégic, néŋ Farisaio ic eneŋ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoŋ keczu zéma ninzéngégic. Imuac niŋ ac imuhuc

zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sucginaiguc hazéc ac hicñiyu méndéj amugic. ⁹ Wañu imuaru tohalic yanda hicñiyec. Wañu Farisaio ic ionarunec héna acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niñni képésira qahac wançac. Uña méj me Kua meme uña méñnéj ézéyeciguc dimuhuc zéwiñ? ¹⁰ Wañu hazéc ac imi kunej yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galençinanéj Paulo késahérégic séwela tegicbac niñ zénéja hiriyu, yaré ic ienej haréma ic sucgina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niñ énézéyec.

¹¹ Wañu Miñ Kewunéj sinj imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézéyec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézañ imuhucyanec Roma ama areña yandaiguc acguc héipuc ac wañ némbésémañ.

Yuda ic tosia eneñ Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹² Ama gianju Yuda ic ienej tunçinaguc wamma nene ȝiki kecma Paulo ménda qehumuwinjiguc yakanina ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneñ qeriginanéj ȝikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi ȝangégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eneñ mia hofa oo eñeñ zéma galeñ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiñiguc yaka ménda newiñ. ¹⁵ Imuac eneñ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galençina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muñguc nimma didiñanec zétecgéwiñ. Mélimiyu

hosucginu ménda hayunec hénraiguc qehumuwinj
zé ninziŋ.

Paulo ac sajec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac sajec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézéyec. ¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galenjina mén uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galenjina iwaru wagicma kenna ac mén késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galenjina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominéŋ ac mén késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaj niŋac qesinénzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galenjinanéŋ merac mériraiguc késama sasanjgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiye; Némac ac nézémaŋ zé wanžaŋ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋjanec nimbir zéma hénorij hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac sajec zézu. ²¹ Waŋu gi acgina ménda niŋ énécmiwésémaŋ. Ic ʐangégina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwinj zéma saŋima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acgina ʐikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galenjina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézaŋ imi ic mén ménda ézéwésémaŋ.

Kawali ienej Paulo Kaisarea žéic alawac ama areja yandaiguc késama kejgic.

²³ Waļu yaré ic 100 galenjina éréhéc ururuma ac yomuhuc érezéyec; Baec héna kejkenj yaré ic 200 žéma becosic yaré ic 70 žéma luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zérénj qérénj wamma kecgic siňija 9 kilok waļu Kaisarea žéic alawac ama areja yandaiguc keremmu. ²⁴ Waļu Paulo bénžéj baec galen Feliki iwaru wagicma kemmuac niň becosic mén héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Waļu inéj kiwi mér yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, nej kewuna baec galen Feliki guac yaižézé ac wanġénzua. ²⁷ Yuda ic ienej ic imi qehumuwiň žé wanġic. Waļu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma mérágina igucnec metecgéyi. ²⁸ Waļu aciguc opocgic imuac hénia nimmaň žéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenj. ²⁹ Ara žégic imi mocžonj héna acgina imuac ara waļec, néj iwawai waļec ménjnénj mén qehumumu me hésanénj zíki mimiawac séc ménda waļec imi mihičnjiyi. ³⁰ Waļu ic tosaranénj ic yomi qewinj žéma ac saļec žégic ic ménjnénj nimma nézéyu duňa guac muru méliwa hazac. Waļu ara žézu ic imi enej imuhucnec guaru kemma ara gézemu niňac énézézua.

³¹ Waļu baec héna yaré ic ienej énézéyec séc Paulo siňiyaiguc wagicma kejkecmá Antipatri ama areja yandaiguc kerenjgic. ³² Imuaru ama gianjiu becosic yaré ic ienej Paulo wagicma kejkecmá Kaisarea žéic alawac ama areja yandaiguc kemmuac niň ionac muru opocma

baec héna keŋkeŋ yaré ic ieneŋ yaré ic ionac amaiguc liliŋgéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneŋ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremma baec galeŋ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeŋnéŋ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niŋasariyec. ³⁵ Waŋu inéŋ Aciguc gopoczu ic imi eneŋ hama harégic guac ac nimmaŋ imuhuc zéma yaré ic eneŋ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galençégic tacmac niŋ énézeyec.

24

Paulonéŋ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc naŋec.

¹ Kaiwe ai meme méra méŋ tecgéyu hofac oo ic eŋeŋa Ananianéŋ qeriawac galenç tosara zéma héna acac zézé ic méŋ qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc hingacma Paulo aciguc opocbiŋ zé baec galeŋjac kiwaiguc naŋgic. ² Waŋu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéŋ baec galenç ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geŋ hia galençé nénécmina luaeiguc kecanziŋ. Waŋu biaŋ héhéŋawac niniŋ yandaga niŋac baec yomuaru hai netec ai sasala hicŋianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicŋiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niŋéŋanziŋ. ⁴ Waŋu yéwéri ménda gémbiŋ zé ac hotoŋadac gézéni gi ewa bénzéŋgaiguc niŋnénécmina. ⁵ Nini ic yomuar ninni hafi warihaguc ésécnec waŋanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sucginaiguc qeweloŋ yanda mihicŋi énécmianzac. Inéŋ mia

héna ikorawac miñina Nazaretenec iwac tohotoho ichéra ionac galençina. ⁶ Wañu inéj ocmuñ téreyanina mezapi qemanj zéyu késayinj. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi genjaoc zéquesi wammima acnéj qatémizinj imuac hénia imi moczoñ niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ienenj, Ac imi héla, zéma méra migic.

*Paulonéj baec galenjac kiwaiguc
ac bakia meleñec.*

¹⁰ Wañu baec galenj yandanéj Paulo orucnén séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eñeja kecanzañ imi nimma saiwa acna efima gézemañ. ¹¹ Niñtegiczañ ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimanj zé emma kecba ai meme 12 ménda ogirec. ¹² Wañu ieneñ ni ocmuñ téreya qeraiguc ic méñguc ac méj ménda zéwa néñgic. Wañu tocgotocgo amaiguc me ama arenja yanda imuac hénaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méj ménda wañ énécmiwa néñgic. ¹³ Ic yomi eneñ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méj gézemuac séc qahac. ¹⁴ Wañu ac yomi mia héla wanzac, Ni héna qelia méj ieneñ héna ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Wañu ni Anuttuac tiliñ tiliñ ic ieneñ ogic hezac imi moczoñ zéma iwawai héna ac séciguc hezac imi moczoñ ninzéñgéanzua. ¹⁵ Wañu ic yomi eneñ iwawai méñjac Anutu ninzéñgéma mambéc kecžu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, wañu imi mia yomuhuc; Ic solanja zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niñac

Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solanja kecmañ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua.

¹⁷ Wañu yawuñ sasala baec lakeciguc kecañi, wañu degudacmi ic embac yewérígina mihicñizu ionac énécmiwiñ zéma haleñ zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi. ¹⁸ Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téreyáiguc enji. Wañu tocgotocgo me héténj ménj ménda wamma ejdac kecba mihicñi néngic. ¹⁹ Wañu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneñ mia nuac képésic ménj héngiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac wañu ic yomi eneñ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc nañi imuaru nuac képésic ménj mihicñigiciguc gézemu. ²¹ Ionac sucginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nañgema zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac ménj zémuac séc qahac.

²² Felikinéñ héna imuac buña ninjumuyec imuac niñ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galenj Lisia mayuguc acgina zétecgémañ. ²³ Wañu yaré ic 100 ionac galenjina ménjac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic enj keru galenjému. Alahéra ménjnénj ménj haréma goi héihéi wammiwíñ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuñ éréhéc hésa amaiguc taru baec galenjnénj waima kejec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéñ iniñia Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzéñ ninzéñ

imuac hénia imi érézéyu niñoc. ²⁵ Wañu haka dindiña zéma séwi siñac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéy aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méju titiña hicñiyu munjuc héihéré gémmañ. ²⁶ Wañu inéy ara sac nimmac niñac ménda wañec, Paulonéy soukiwa mimac niñac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac wañoc.

²⁷ Wañu yawuñ éréhéc tecgéyu baec galeñ qara Porikio Fesito inéy Felikiac tatac késayec. Wañu Felikinéy Yuda ic ewa hia wañ énécmimañ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneñ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonéy baec galeñ wamma ai meme harewéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec Yerusalem enjec. ² Eñu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ieneñ iwaru keremma Paulo acnén qatéma ézégic. ³ Wañu ieneñ hénaiguc sañgima Paulo qehumuwin zéma acgina nimma Fesitonéy niñénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niñac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonéy yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru munjuc lilingéma hinjacmañ. ⁵ Pauloac képésic méj hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hinjacma zému.

6 Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc mekenjec. Ama siŋima gianjiu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niŋac énézéyec. **7** Inéŋ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneŋ lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Waŋu acgina héipuc wammuac séc qahac waŋec. **8** Zégic Paulonéŋ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neŋaŋ héná ac me ocmuŋ téryea me Roma ic kewu Kaisawac képésic méŋ ménda waŋi. **9** Waŋu Fesitonéŋ Yuda ic eneŋ niŋgic hiarumac niŋac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémaŋac wanžan? **10** Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amraiguc naŋkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geŋgaoc ninžan̄ ésécnec ni Yuda ic. Waŋu iwawai biria méŋ ménda waŋ énécmiyi. **11** Ni héná ac logima képésic méŋ mewa nuwiŋ zézuiguc humumaŋ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imí moczoŋ héla qahac wanžaciguc méŋnén méŋ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéŋ acna zétecgémac niŋac wanžua. **12** Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiŋ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizaŋ imuac Kaisawac muru kembéséman.

*Ic kewu Agripanéŋ Fesito
hicŋimima Pauloac niŋac ézéyec.*

* **25:12:** Romawac ic kewu yanda niŋac Kaisa zéangic.

¹³ Ai memo tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauŋa Beanike iereŋ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc hingacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Waŋu iereŋ ai memo sasala imuaru tacyac waŋic Fesitonéŋ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéŋ hésa ama ic méŋ waima keŋu tacma keczac. ¹⁵ Waŋu ni Yerusalem eni nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galen ieneŋ iwac hazéc ac zéma képésiraguc zéma zétecgémaŋ niŋjac welecnéŋgic. ¹⁶ Waŋu ni ac bakia yomuhuc énázéyi; Ic méŋ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aŋamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niŋgicnec waimiwinj imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énázéwa Yuda ic ieneŋ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiu gésigési tataciguc tacma énázéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Waŋu ac wammigic ieneŋ ac zégič, néŋ képésira méŋ nimmaŋ zé mambéc keri imi ménda mihičiyi. ¹⁹ Waŋu eŋaŋ hénagina zéma ic méŋ qara Yesu iwac niŋ Paulonéŋ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niŋ zéen zéma waŋgic. ²⁰ Waŋu ni ac imuhucya dimuhuc zémindinjiman zéma hocma Paulonéŋ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaŋjac wanžan? zéma imuhuc quesimiyi. ²¹ Waŋu Paulonéŋ Roma ic kewunéŋ acya zétecgémac niŋ galenjé mimarjac welecnéŋgic. Waŋu keŋkeŋ naléya ducnjiju méliwa Kaisa[†] iwac-muru kemmac niŋ ézéwa hésa amaiguc taczac.

[†] 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

²² Imuhuc ézéyu Agripanéŋ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaŋ zé wanzua. Zéyu Fesitonéŋ zéyec; Hia oranguc nimbésémaŋ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc naŋec.

²³ Ama gianjyu Agripa zéma Beanike ieren ehéihéi waŋ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galen tosara zéma ama yanda imuac ic kuneŋ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéŋ énézéyu Paulo késama enjic.

²⁴ Enjic Fesitonéŋ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niŋgic. Ic nanzac yomi iwac niŋ Yuda ic ieneŋ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéŋgic.

²⁵ Waŋu ni niŋgésiwa haka humucac séc mén ménda waŋec. Waŋu i eŋeyao Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niŋ iwaru mélimimaŋ zé wanzua. ²⁶ Waŋu ic kewu eŋejawac ac héla mén omaŋac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla mén mihičŋiwiŋ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic mén képésicyawac ara mén ménda oma Roma ama areŋa yandaiguc eŋ méliwa kemmacac séc qahac.

26

*Paulonéŋ Agripa zéma Fesito
iorac kicgiraiguc ac zéyec.*

¹ Waŋu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Genŋgaoc ac zéna guac niŋgenni. Zéyu Paulonéŋ méranéŋ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic eneŋ ac waŋ néŋzu

imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémañ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéquesinina imi nindaczañ imuac niñ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzéngaiiguc acna zéwa niñnémbésémañ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ieneñ moczoñ nindaczu. ⁵ Ieneñ becarunec nalé horua néngicac néñjanzu imuac niñ héipuc wañ némmuac singina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuñ méj hénia ac dindinjanec méndacanžu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wañu ni Anutunéñ yanda hécnina ac ziki énécmiyeç imuac mambéc kecanzua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amraiguc nanzua. ⁷ Wañu zikiziki ac imuac hélá imi késawiñ zéma Israelac qelihéra kisic arenjhéra 12 neñañ sinj kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buñia imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoçzu. ⁸ Anutunéñ humumia meqeli énécmianzac, hélá imi ini némac niñ ninjic ménda wawañac ésécnec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama arenja igucnec iwac qac buñia mesoho wammimanj zé iwawai moczoñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buñia mema météré ic sasala hésa amraiguc onopocma keri. Wañu unuhumuwinj zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimanj zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirímu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qe-

rina geriwaguc waŋu mebiri énécmiman̄ zé ama areŋa yanda Yuda baec séŋgaŋgen̄ hezac imuarugen̄ acguc keŋi.

¹² Ai imuhucya memaŋ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areŋa yandaiguc kemmaŋ zéma keŋi.

¹³ O, ic kewuna, keŋkecba gau komoc waŋu, kurumeŋjunec asac mararaŋ kaiwe kiwa asac mararaŋa ogicogira imuhucyanéŋ mama ni zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec.

¹⁴ Waŋu nini moczoŋ baeciguc tendiŋé nunuyu hema ewa mén Hebirao aciguc yomuhuc niŋi; Saulo, Saulo, gi némac niŋ Nunesi waŋ néŋanžaŋ? Gi zéraiguc hénaganéŋ qena guyu siŋga hia nimbésémaŋ?

¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miŋ Kewu, gi méré? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋanžaŋ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéŋ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzaŋ imi zéma kecma gézéwa hémbésémaŋ imuac buŋa zézé ic wamma nuac weleŋ qeqe icna wambésémaŋac gésigémman̄ zé hicŋigénzua.

¹⁷⁻¹⁸ Geŋ kicgina méwéréŋgé énécmina siŋi igucnec asac mararaŋ igucgeŋ, Biria miŋinawac kuc igucnec Anutuac murugen̄ liliŋgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzéŋgé némma météré ic sucginaiguc ai buŋa késamu niŋac neŋ geŋga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sucgina igucnec gésigémma muŋguc ionac muru méligémman̄.

Buŋa suruc énézéyec imi muŋguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niŋ ni iwawai kurumeŋunec nézéyu héŋi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areŋja yanda minjina, waŋu kenkecma Yerusalem minjina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru lilingéma hama haka hiabia, qeri melen meleŋjac séha wammu niŋ ackuažéc énézéma keri. ²¹ Waŋu imuac niŋ Yuda ic enej ocmuŋ téreyaqic népésima nuwiŋ zé waŋgic. ²² Waŋu Anutunéŋ naŋgénéŋu érékecma deguc ic enejə mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuažéc énézéanjiac énézéanžua. Waŋu zéanžua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma Mosenéŋ iwawai kileŋ hicŋimac zégic imi sac énézéanžua. ²³ Kristonéŋ qenzeŋ manzeŋ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia assac mararaŋjac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neŋ zéanŋgéanžua.

²⁴ Paulonéŋ zédiŋima ac imuhuc énézéyu Fesitonéŋ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Ninj yandaganéŋ qeriga mesoho génzac. ²⁵ Zéyu Paulonéŋ ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néŋ ac héla ninjareŋgéma zéza. ²⁶ Ic kewu, genjaoč iwawai hicŋiyec imi moczoŋ nindaczaŋ imuac niŋ ni efima gézéza. Iwawai imi baec waŋgoŋaiguc ménda hicŋiyec. Imuac haka méŋjac méŋ guac kicga igucnec musaŋ gégyawac méŋ ménda hezac imi ni ninzéŋgézua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéŋgéanžaŋ? Gi ninzéŋgéanžaŋ

imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoňadac zéma Kristoac ic wammaŋ niŋ meseli nénzaŋ me? ²⁹ Waňu Paulonéŋ zéyec; Ac hotoňa me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néŋ tosara deguc acna ninzu ini moczoŋ seŋ hésana yomuac sac ménda mihičŋima nena ésécnec téŋgérj wammu niŋac wanžua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galen zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneŋ moczoŋ yacma keŋgic. ³¹ Kemma eminiŋ wamma eŋawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méŋ humumia me hésa amawac buŋa wawaŋa séc méŋ ménda waŋec. ³² Waňu Agripanéŋ Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéŋ* acya zétecgémac niŋ ménda welec miwacnec geŋ hia hulac miwaŋnec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niŋac zéiciguc opocgic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembijac niŋ baec galenŋéŋ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galengina mén qara Yulio iwac mériäiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec.

² Zéic méŋ Adramiten ama areŋa yanda igucnecnéŋ Asia baeciguc ama areŋa yanda tosara konduŋ giŋgiŋaiguc tacma keŋec imuaru kemmaŋ zé taru eŋiŋ. Waňu Makedonia ic méŋ qara Aristako, Tesalonika ama areŋa yanda igucnec

* **26:32:** Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéŋ

imi momacnec keñij. ³ Ama gianju zéicnén Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionén Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec. ⁴ Ama imuacne muñguc hénima kenni Luhuc kembij zé wañij imuhuc geñnec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qiziziñgémá keñij. ⁵ Wañu Kilikia konduj zéma Pamfilia konduj qericma kenkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñij. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucnec méjné Italia baeciguc kemmañ zéyu yaré ic 100 galençinané nonagiru imuaru enij. ⁷ Wañu zéic iminé bénzé bénzé keñkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido konduj baec komoc wésiaiguc kereñij. Wañu luhucnén ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete konduj baec komoc kanaya igucnec keñij. ⁸ Baec komora imuac gingiñajiguc méndacma qenzeñ manzeñ qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala méj qara zéic Asia Soroc imuaru kereñij.

Pauloac ac ménda nimma héna méju kemma yéwéri mihicñigic.

⁹ Konduñiguc nalé horua kemma kecni nene zíkima zéwelec wawañu imuac kendoñ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec konduñné biriyu keñkeñawac séc ménda wanjec. Imuac Paulonén gorogina zéma yomuhuc énázéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héna yominé hina zéma zéic sacnec qahac, néj ic neñaj kekecnina acguc nonagimacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galençinané Pauloac ac niñbipima

zéic galen̄ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Wañu konduñ imi zéicnén̄ sañgen̄a naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanén̄ konduñ imi kileñ waima Krete baec komoc imuac ama mén̄ Foiniksi imuaru keremma tacni sañgen̄a naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac sun̄guruña bakianén̄ Is zéma imuac héiya sucgira hémma heyec. wañu baec bakia méñnéñ Is zéma imuac kanaya sucgiraiguc hémma heyec.

Konduñiguc hiñgacbiñ zé wañiñ.

¹³ Wañu luhucnén̄ Is imuac héiya igucnec bénzén̄ éréyu nañgé nénécmizac imuhuc zéma nimma añga hérégic éréyu Krete konduñ baec komoc giñgiña méndacma keñgic. ¹⁴ Keñgic nalé ménda horugiyu konduñ baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewañ luhuc mén̄ qara Is igucnec iminéñ mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebipima waigic luhucnén̄ zéic wagicma héna mén̄ keñjec. ¹⁶ Keñkecma baec komoc mén̄ qara Kauda imuac giñgiña igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keñiñ imi galen̄géwiñac séc qahac wañec. ¹⁷ Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac rewakanñnéñ bawa igucnec wagic emma zíkiyin̄. Wañu sakasac éré éréya mén̄ qara Siriti imuaru emmac niñac hésaya hérégic maleku mayu luhucnén̄ nañgé nénécmiyu keñiñ. ¹⁸ Wañu luhuc niñac qenzen̄ manzeñ nimma keriñ. Imuac niñ ama gianjiyu hina tosara konduñiguc giligic hiñgarec. ¹⁹ Wañu ama muñguc siñima gianjiyu zéicac iwawai tosara

imuhucyanec giligic hiñgarec. ²⁰ Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu méj ménda hicñiyu héñij. Wañu luhuc yanda qemanec nañu ewa qerininaiguc kekecac niñkumu méj ménda he nénécmiyec.

²¹ Wañu ic sasalanéj nalé horua nene newiñac séc qahac wañu ej kecgicguc Paulonéj kemma sucginaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohma Krete konduj baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mi-hicñima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñgic. Zéic imi qahac wammac, néj ic méñnéj méj ménda humumac, imuac ewagina déj wañu. ²³ Deguc sinjyaiguc miñna Anutunéj ejeya buñja kecanzua nuac muru kua meme uñaya méj mélyu mama hama maréñnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémañ. Wañu Anutunéj ic giguc zéiciguc keczu imi moczoñ ewa hiawac géñu guac buñja wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déj wañu, ni Anutu ninzéñgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéj konduj baec komora méñiguc eñu nini imuaru osiwiñj.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 wañec. Wañu Adria kondujiguc lelecgémanec kerinj. Siñi namuña igucgeñ zéicac ai ic ienen niñgic baec hosuru haziñ éséc wañec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiñgaru 37 mita wañec. Komora méj kemma hésa qétéyaguc muñguc haigic hiñgaru 28 mita wañec. ²⁹ Wañu

haronjaniguc emma qewinj niñac bacgina yandiyu zéic andiaiguc anja 4 haigic hiñgaru ama gianjimac niñ welecma tacgic. ³⁰ Wañu zéic ai ic enej zéic waima néngacbiñ zé nimma gomba haigic hiñgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunjurunaiguc anja méñ haini hiñgacmac. ³¹ Imuhuc wañgic Paulonéj yaré ic 100 ionac galen zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneñ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneñ gombawac hésaya hericgic kondunjiguc hiñgarec.

³³ Wañu ama gianjiman zé wañu Paulonéj ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héñgeñ héñgeñ wammanec kecma nene ménda nema ej mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina méñ ménda mama sañgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméñ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhunc nec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerinj zanjénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomençina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondunjiguc giligic hiñgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnén konduñ baec komora sunjurunaiguc emma zéngéyec.

³⁹ Ama gianjitaru baec imi héñtegicbiñ zé hibipigic. Wañu konduñ bakiaiguc sakasac sénjanjeñ heyu zéicnén imuaru keremma emmac niñac zéma niñgic. ⁴⁰ Ic tosara enej

aŋga hésaya qericma kondunjiguc giligic keŋu tosaranéŋ maleku hésaya ɿkigic heyec imi hulacma hérégic malekunéŋ eŋu ɿéic imi luhuc mema sakasac igucgeŋ keŋec. ⁴¹ Keŋu doku néwéc néwécnec hahayanéŋ euanzaoc imuaru sakasac heyu ɿéic imuaru eŋec. Waŋu ɿéic sunjuruŋa kiselima tacma seli qeyu temboŋ yan-danéŋ ɿéic andia kuyu ɿéic andia imi zéŋgéyec. ⁴² Waŋu hésa ama ic eneŋ fifia mema kemma néŋgacbu niŋac yaré ic eneŋ unuhumuwiŋ zé ac ɿégic. ⁴³ Waŋu yaré ic 100 ionac galenjinanéŋ Pauloac kekecyā aŋgéra timaŋ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac kondunjiguc luma hiŋgacma fifia mema baeciguc enjic. ⁴⁴ Waŋu tosara eneŋ palaŋ me ɿéic bakia qahaiguc emma keŋic. Imuhucnéŋ imu-huc wamma moczoŋ élélahaiguc endacma méŋ ménda humugic.

28

Ic ienen susunec Melite konduŋ baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénzéŋnec emmaguc baec komoc qara Melite imi ɿégic niŋiŋ. ² Waŋu baec komoc imuac miŋina ienen ala goi héihéi sasala waŋ nénécmigic. Waŋu kia hayu ama saŋgeŋ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Waŋu Paulonéŋ geric tosara mutu-langéma haiyu hiŋgarec waŋu imuac qeria iguc-nec mokolenj méŋnénéŋ séwéla geric waŋu éréma iwac mériraiguc pipima naŋec. ⁴ Waŋu baec miŋina ienen mériraiguc mokolenj naŋu hémma

eminiŋ wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec gezaŋ. Kondunjiguc ménda humuyec, néŋ solanja minjinanéŋ ménda waimiyu kecmac. ⁵ Waŋu Paulonéŋ mokolen qetecgéyu gericiguc hingaru yéwéri ménda mihicŋiyec. ⁶ Imuhuc wamma naŋu ieneŋ sisiwiŋ hicnjimimac me élanzaŋnec tendingéma humumac zéma mambéc naŋgic. Waŋu nalé horua haka méréra méŋ ménda hicnjimiŋu hémma zégic; Ic yomi anutu.

Paulonéŋ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini keriŋ imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Waŋu ic inéŋ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi waŋ nénécmiyec. ⁸ Waŋu Popilio maŋgocya hafi hicnjimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéŋ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc mériä oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc waŋu ama areŋ komoc imuari ic tosara hafi zepaginaguc ienen harégiç imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Waŋu ic ienen eenina kuneŋ yanda héigic. Waŋu kembij zé enni hénaiiguc hocbiŋac hezac hénai mauŋ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéŋ zéic méniguc keŋkecma Roma ama areŋa yandaiguc kereŋec.

¹¹ Baec komoc imuari mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic méŋ Aleksandria imuari saŋgenja naléya ogiru kemmac niŋ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Waŋu imuari emma

* **28:11:** Neŋŋaŋ aciguc qara imuac hénia imi; Nemuhé séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

waima keñij. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerij. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéj baec wanjoja Saut igucnec hayu kenni ama muñguc sinjima gianjyu Puteoli ama areña yandaiguc kerenjij. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac ninzéj ninzéj dac muna ienen héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kerenjij. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac ninzéj ninzéj dac muna hécnina ienej nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñajiguc mihicnj nénécmigic. Tosianéj ama baec qara méj Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicnj nénécmigic. Wañu Paulonéj inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

*Paulo i Yuda ic héihéré énécmima
ac énézéyec.*

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galenjnéj zéyu Paulonéj yaré ic méjnénj galenjé miyu ama saméja ménjiguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac sucgina igucnec ic kunej tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méj ménda zéyi, néj Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ienej gesinémma képésicna méj humucac sécyá ménda mihicnjima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ienej selianec qetaligic, héna méj qahac

wañu, Kaisanéŋ acna zétecgémac niŋ wañu. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimanj zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niŋ mia inicma iniguc zéeminij wambij zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neŋŋaj ninzéŋgéma mambécanzij imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niŋ kiwi ménj ménda haigic hayu héŋnj. Wañu dac munahécnina ionaru méŋnén hama guac képésicga me hazéc ac ménj ménda zéyu ninj. ²² Baec séc ic embac ieneŋ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninzij. Imuac gi dimuhuc ninzéŋgézaŋ imi geŋgaoc zéna nimbiŋac wanžin.

²³ Ieneŋ imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducŋiyu Yuda ic sasalanéŋ Paulo tack-erec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac ac suruc imi sungeŋnec hénima énézéma keru ama sinjiyec. Wañu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneŋ kiwi ogic hezac iminéŋ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimanj zé waŋjec. ²⁴ Wañu ic tosaranéŋ ac zéyeč imi ninzéŋgégic. Wañu ic tosaranéŋ ménda ninzéŋgégic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqegetali waŋjamugic. Imuhuc wamma waima kembij zé waŋgic. Wañu Paulonéŋ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uŋa Téréyanéŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéŋ héla wanžac; ²⁶ Gi kemma ic tuŋ yomuhuc énézéna; Ninžu wañu ménda

ninjasarizu hénzu waňu ménda héntegicžu. ²⁷ Ic tuň yomi ieneň qerigina seli qeyu ieneň gezacginanéň nimma ninjewérigic. Ninjewérima kicgina héméňzaligic. Imuhuc qahac waňu kicginanéň héntegicma gezacginanéň nimma qeriginanéň ninjtecgicma lilingéma hagic neň mehiaru énécmiwiniec. ²⁸ Imuac ni énázewa yomuhuc ninj asarimu; Anutunéň aŋgéň titi buňa imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneň imi kilen ninjtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Waňu Paulonéň yawuň éréhéc téngéň ama geric mén lagulawac bon mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héngaleň ama areňa yandawac surucya žésai énécmima Miň Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méñnéň ménda qetali miyec.

**SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language
of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long
Niugini**

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665